

Melding av foretakssammenslutning
jf. konkurranseloven § 18 første ledd

vedrørende transaksjonsavtale mellom

HAFSLUND E-CO AS

og

EIDSIVA ENERGI AS

om integrasjon og felles eierskap av selskapenes virksomhet
innen kraftproduksjon og kraftdistribusjon mv.

Oslo, 17. april 2019

Konfidensielt
Inneholder forretningshemmeligheter

1. Innledning

- (1) Denne meldingen gjelder en transaksjonsavtale mellom Hafslund E-CO AS (**Hafslund E-CO**) og Eidsiva Energi AS (**Eidsiva Energi**) om integrasjon av de to konsernenes virksomhet innen henholdsvis kraftproduksjon og distribusjon av elektrisk kraft. Hafslund E-CO er et energikonsern heleid av Oslo kommune, mens Eidsiva Energi er et energikonsern eid av Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune og 27 kommuner i de to fylkene.
- (2) Partene undertegnet 14. desember 2018 en intensjonsavtale om integrasjon av virksomhetene. Partene har gjennom vinteren 2019 forhandlet frem en transaksjonsavtale om integrasjon av virksomhetene. Transaksjonsavtalen er forelagt eierne av de to konsernene for godkjenning. Transaksjonsavtalen forventes undertegnet medio mai 2019.
- (3) I henhold til den fremforhandlede transaksjonsavtalen vil Hafslund E-COs datterselskap E-CO Energi AS (**E-CO**) overta alle aksjer i Eidsiva Energis datterselskap Eidsiva Vannkraft AS (**EV**) i bytte mot 42,8 % av aksjene i E-CO. Samtidig vil Eidsiva Energi overta samtlige aksjer i Hafslund Nett AS (**HN**) fra Hafslund E-COs heleide datterselskap Hafslund AS i bytte mot 50 % av aksjene i Eidsiva Energi. De resterende aksjene i Eidsiva Energi vil samles i et felles holdingselskap, Innlandet Energi Holding AS (**IEH**) der Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune og 27 kommuner i de to fylkene til sammen vil eie 100 %.
- (4) Transaksjonsavtalen innebærer dermed at det i konkurranserettslig forstand skjer to foretakssammenslutninger ved at:
 - IEH og Hafslund E-CO (sistnevnte gjennom datterselskapet Hafslund AS) overtar felles kontroll i Eidsiva Energi med dets datterselskaper med unntak for EV, herunder Eidsiva Nett AS, Eidsiva Bioenergi AS og Eidsiva Bredbånd AS samt HN (**Foretakssammenslutning 1**), og
 - Hafslund E-CO overtar (gjennom datterselskapet E-CO) full kontroll med EV og dermed all virksomhet innen kraftproduksjon i Eidsiva Energi (**Foretakssammenslutning 2**), og
- (5) De to foretakssammenslutningene inngår i samme transaksjon, er gjensidig avhengige, bygger på samme avtalekompleks og involverer de samme partene. Partene i avtalen har derfor valgt å melde de to foretakssammenslutningene i én felles melding

2. Kontaktinformasjon

2.1 Foretakssammenslutning 1

2.1.1 Melder 1

Navn:	Hafslund AS
Org.nr.:	918 705 066
Adresse:	Postboks 990 Skøyen, 0247 Oslo

Melder 1s representant:

Navn: Advokatfirmaet BAHR AS
Kontaktperson: Beret Sundet / Harald Kloumann Selte
Saksansvarlig advokat: Beret Sundet
Adresse: Postboks 1524 Vika, 0117 Oslo
Telefon: 92 88 13 85 / 40 20 38 96 / 21 00 00 50
E-post: bsu@bahr.no / hks@bahr.no

2.1.2 *Melder 2*

Navn: Innlandet Energi Holding AS
Org.nr.: 922 320 918
Adresse: c/o Advokatfirmaet Thommessen AS v/advokat Ståle R Kristiansen
Postboks 1484 Vika, 0116 Oslo

Melder 2s representant:

Navn: Advokatfirmaet Thommessen AS
Kontaktperson: Eivind Vesterkjær
Saksansvarlig advokat: Eivind Vesterkjær
Adresse: Postboks 1484 Vika, 0116 Oslo
Telefon: 23 11 11 23
E-post: eve@thommessen.no

2.1.3 *Annet involvert foretak 1*

Navn: Eidsiva Energi AS
Org.nr.: 983 424 082
Adresse: Postboks 4100, 2307 Hamar

Foretakets representant er den samme som for melder 2

2.1.4 *Annet involvert foretak 2*

Navn: Hafslund Nett AS
Org.nr.: 980 489 698
Adresse: Postboks 990 Skøyen, 0247 Oslo

Foretakets representant er den samme som for melder 1

2.2 Foretakssammenslutning 2

2.2.1 Melder

Navn: E-CO Energi AS
Org.nr.: 976 894 677
Adresse: Postboks 1050, 0104 Oslo

Melders representant:

Navn: Advokatfirmaet BAHR AS
Kontaktperson: Beret Sundet / Harald Kloumann Selte
Saksansvarlig advokat: Beret Sundet
Adresse: Postboks 1524 Vika, 0117 Oslo, Norge
Telefon: 92 88 13 85 / 40 20 38 96 / 21 00 00 50
E-post: bsu@bahr.no / hks@bahr.no

2.2.2 Annet involvert foretak

Navn: Eidsiva Vannkraft AS
Org.nr.: 887 396 752
Adresse: Industrigata 45, 2619 Lillehammer

Foretakets representant:

Navn: Advokatfirmaet Thommessen AS
Kontaktperson: Eivind Vesterkjær
Saksansvarlig advokat: Eivind Vesterkjær
Adresse: Postboks 1484 Vika, 0116 Oslo
Telefon: 23 11 11 23
E-post: eve@thommessen.no

3. Transaksjonen

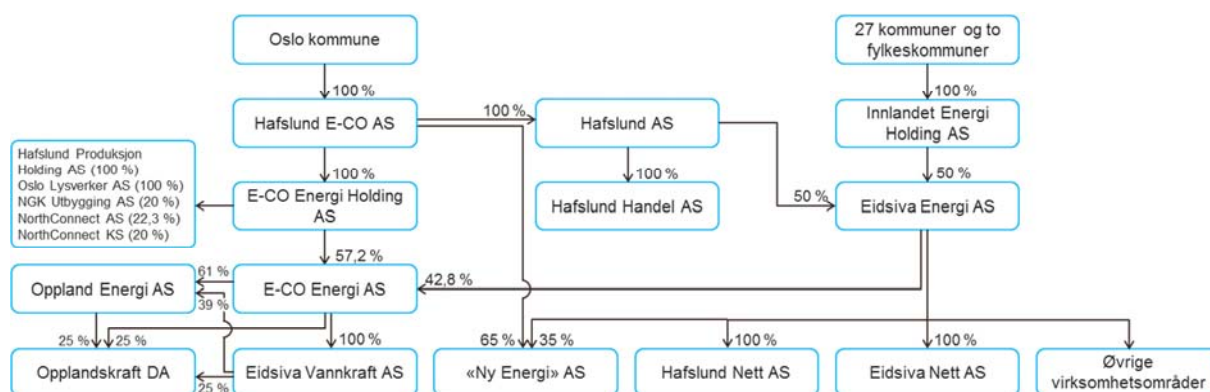
3.1 Beskrivelse av transaksjonen

(6) Meldingen gjelder transaksjonsavtale fremforhandlet mellom Hafslund E-CO og Eidsiva Energi om integrasjon og felles eierskap i selskapenes virksomhet innenfor kraftproduksjon og distribusjon av elektrisk kraft.

(7) Ved gjennomføring av transaksjonen vil:

- (a) Partenes virksomhet innen distribusjon av elektrisk kraft samt andre virksomhetsområder i Eidsiva Energi samles under felles eierskap av Eidsiva Energi, som vil være et selskap felles kontrollert av Hafslund E-CO (gjennom datterselskapet Hafslund AS) og dagens eiere av Eidsiva Energi (gjennom det nyopprettede holdingselskapet IEH), og

- (b) Partenes virksomhet innen kraftproduksjon samles under kontroll av Hafslund E-CO som vil eie 57,2 % av E-CO som er selskapet der kraftproduksjon samles med unntak for visse eierandeler kontrollert av Hafslund E-CO, men som holdes utenfor transaksjonsavtalen (kraftverkene samlet i Hafslund Produksjon Holding AS (HPH) samt Hammeren kraftverk i Oslo). Det felles kontrollerte selskapet Eidsiva Energi vil eie de resterende 42,8 % av E-CO etter gjennomføring.
- (8) Partene vil i tillegg opprette et nytt selskap med foreløpig arbeidsnavn «Ny Energi», som vil kontrolleres og eies 65 % av Hafslund E-CO og 35 % av Eidsiva Energi. Selskapet vil være en strategisk satsning innen elektrifisering av samfunnet ved overgangen fra fossil til fornybar energi. Aktuelle områder for «Ny Energi» vil være elektrifisering av transport og annen bruk av fossil energi, distribusjon av fornybar energi, smarte styringssystemer, smart infrastruktur og smarte byløsninger samt rådgivning. Selskapet vil være et nystiftet selskap og partene vil etter planen ikke overføre noen eksisterende virksomhet til selskapet.
- (9) Nedenfor vises en oversikt over eierstrukturen etter gjennomføring:

- (10) Avtalen er fremforhandlet mellom selskapene og ble forelagt selskapenes respektive eiere for godkjenning medio mars 2019. Avtaleutkastet som ble sendt eierne med vedlegg følger vedlagt som Vedlegg 1. Vedlegg 2 inneholder utkast til transaksjonsplan. Det presiseres at dette ikke er endelige versjoner.
- (11) Gjennomføring av foretakssammenslutningene forutsetter tilslutning fra eierne av de to energikonsernene. Signering av endelig avtale er planlagt andre kvartal 2019. Foretakssammenslutningene vil ikke gjennomføres før Konkurransetilsynet har avsluttet saksbehandlingen. Gjennomføring er også betinget godkjennelse fra Olje- og energidepartementet samt Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

3.2 Bakgrunn for transaksjonen

3.2.1 Rasjonell drift av nettet og utjevning av nettleie

(12) En bærende konklusjon i den såkalte Reiten-rapporten «*Et bedre organisert strømnett*» (ekspertrapporten fra 2014, oppnevnt av Olje- og energidepartementet og ledet av Eivind Reiten)¹ var blant annet at dagens organisering av det norske kraftnettet begrenser mulighetene for å realisere stordriftsfordeler og gjør det vanskeligere å koordinere på tvers av selskapene, noe som kan bety at nettariffene blir høyere enn de burde være. Da Stortinget vedtok forslag om selskapsmessig og funksjonelt skille for alle nettselskaper i 2016 la OED i sin proposisjon også til grunn at selskapsmessig skille ville tilrettelegge for rasjonelle sammenslåinger² og skrev blant annet at "[g]jennom bedre organisering av strømnettet legges det til rette for å realisere stordriftsfordeler, effektiviteten forventes å øke og nettkostnadene holdes lave."³ NVE er også positive til fusjoner mellom nettselskaper, som de mener kan spare strømkundene for store kostnader.⁴ Det er således ingen tvil om at rasjonelle sammenslåinger som realiserer stordriftsfordeler og øker effektiviteten i driften av nettet, er et klart og uttalt formål for myndighetene. Sammenslåingen av Eidsiva Nett og Hafslund Nett innebærer nettopp en realisasjon av dette formålet.

(13) Det er et også et politisk ønske om utjevning av nettleie, slik at nettkundene møter like kostnader for å være tilknyttet strømnettet.⁵ I regjeringsplattformen fra dagens fireparti-regjering fremgår det at regjeringen vil utrede og fremme tiltak for å utjevne nettleie for alle forbrukere "gjennom et mest mulig effektivt organisert strømnett."⁶ Dette utgjør etter partenes oppfatning en klar henvisning til Reiten-rapporten. Rapporten anbefalte ingen direkte tiltak for utjevning av nettleie, men understreket at færre nettselskaper vil gi lavere tariffer.⁷ Forslaget om krav til selskapsmessig og funksjonelt skille for alle nettselskaper er også delvis begrunnet i at det vil gjøre det enklere å slå sammen nettselskaper.⁸ En sammenslåing av Eidsiva Nett og Hafslund Nett vil på sikt føre til like netttariffer i hele det nye nettområdet og bidrar således også til at denne politiske målsetningen realiseres.

3.2.2 Nøytralitet

(14) Nettselskaper er underlagt regulering for å forhindre at de utnytter sin monopolsituasjon og for å sikre at de er nøytrale, herunder organisatoriske krav til Eiermessig, selskapsmessig og funksjonelt skille. Kravene kommer dels fra intern norsk regulering og dels fra

¹ Rapporten er tilgjengelig her:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/oed/pdf_filer_2/rapport_et_bedre_organisert_stroemnett.pdf

² Prop. 35 L (2015-2016) s 25.

³ Prop. 35 L (2015-2016) s 38.

⁴ <https://www.nve.no/nytt-fra-nve/nyheter-reguleringsmyndigheten-for-energi/fusjoner-og-ny-teknologi-kan-spare-stromkundene-for-mer-enn-2-6-milliarder-kroner-i-aret/>

⁵ Se blant annet representantforslag fra Torhild Bransdal, Geir Jørgen Bekkevold, Olaug V. Bollestad, Tore Storehaug, Dokument 8:14 S (2017-2018), Innst. 177 S (2017-2018), hvor et flertall i Stortinget vedtok følgende: "Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for utjevning av nettariffene i Norge og komme tilbake til Stortinget med dette som egen sak høsten 2018."

⁶ Granavolden-plattformen 17. januar 2019 s 91, tilgjengelig her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/7b0b7f0cf0f4d93bb6705838248749b/plattform.pdf>

⁷ Reiten-rapporten s 54.

⁸ Reiten-rapporten s 54.

EUs elmarkedsdirektiver.⁹ De organisatoriske kravene ble behandlet i Reiten-rapporten. Ekspertgruppen anbefalte selskapsmessig og funksjonelt skille for alle nettselskaper, og eiermessig skille kun for eieren av det øverste nettnivået transmisjonsnett.

- (15) Kravet om selskapsmessig skille innebærer både at annen virksomhet, da spesielt innen omsetning og produksjon, må skilles juridisk fra nettvirksomheten. Videre skal slik virksomhet ikke ha direkte eller indirekte kontroll over nettvirksomheten, og nettvirksomheten skal ikke ha direkte eller indirekte kontroll over annen virksomhet. Kravet skal fra 1. januar 2021 gjelde alle nettforetak,¹⁰ mens det per dags dato kun gjelder for nettforetak med flere enn 100 000 nettkunder.¹¹
- (16) Det funksjonelle skillet innebærer at personer i ledelsen i nettvirksomheten ikke kan delta i ledelsen i virksomhet som forestår konkurranseutsatt virksomhet innenfor konsernet. Morselskapet til et nettselskap kan heller ikke gi instruks til nettvirksomheten om den daglige driften av, eller investeringer i, nettet.¹² I dag gjelder denne bestemmelsen kun nettforetak med flere enn 100 000 nettkunder. Fra og med 1. januar 2021 er det vedtatt at denne bestemmelsen skal gjelde alle nettforetak.¹³
- (17) Krav om eiermessig skille innebærer at den samme enheten ikke kan eie både nettvirksomhet og virksomhet innen produksjon og omsetning av kraft. Kravet er per i dag bare gjennomført for Statnett som eier av transmisjonsnett ved at Olje- og energidepartementet eier Statnett SF, mens Nærings- og fiskeridepartementet eier Statkraft SF.
- (18) En viktig begrunnelse for de organisatoriske kravene til skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet er at nettselskapene må være nøytrale aktører som behandler konkurranseutsatt virksomhet innad i konsernet likt som virksomhet utenfor konsernet. Videre er det avgjørende å unngå krysssubsidiering som medfører at monopolvirksomheten bærer kostnader som burde vært henført til for eksempel produksjonsvirksomheten. Selv om innføring av eiermessig skille for alle nettselskaper av Reiten-rapporten ble ansett som ideelt, ble ikke dette anbefalt blant annet fordi det ville medføre store praktiske ulemper grunnet dagens høye innslag av kommunalt og fylkeskommunalt eierskap.¹⁴
- (19) Hafslund Nett og Eidsiva Nett har begge mer enn 100 000 nettkunder og organiseringen tilfredsstillende i dag både kravene til selskapsmessig og funksjonelt skille.

3.2.3 Rasjonell drift og kostnadssynergier innen kraftproduksjon

- (20) E-CO og EV forvalter store verdier innen kraftproduksjon. En betydelig del av de to selskaperes produksjon i Hedmark og Oppland drives gjennom selskaper der begge er eier

⁹ Direktiv 2009/72 (tredje elmarkedsdirektiv) og direktiv 2003/54 (andre elmarkedsdirektiv).

¹⁰ Se LOV-2016-05-27-18 om endringer i energiloven (skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet mv.).

¹¹ Jf energiloven § 4-6.

¹² Energiloven § 4-7.

¹³ Se LOV-2016-05-27-18 om endringer i energiloven (skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet mv.). For øvrig legger regjeringspartiene til grunn i Granavolden-plattformen at bestemmelsen om funksjonelt skille skal endres til kun å gjelde nettselskaper med flere enn 10 000 nettkunder. En slik fremtidig lovendring vedrører ikke Eidsiva/Hafslund-transaksjonen.

¹⁴ Reiten-rapporten s 48.

og EV er operatør. E-CO har også større porteføljer av kraftverk i Hallingdal, Aurland og Nedre Glomma, mens Eidsiva har en portefølje av heleide kraftverk i Hedmark og Oppland.

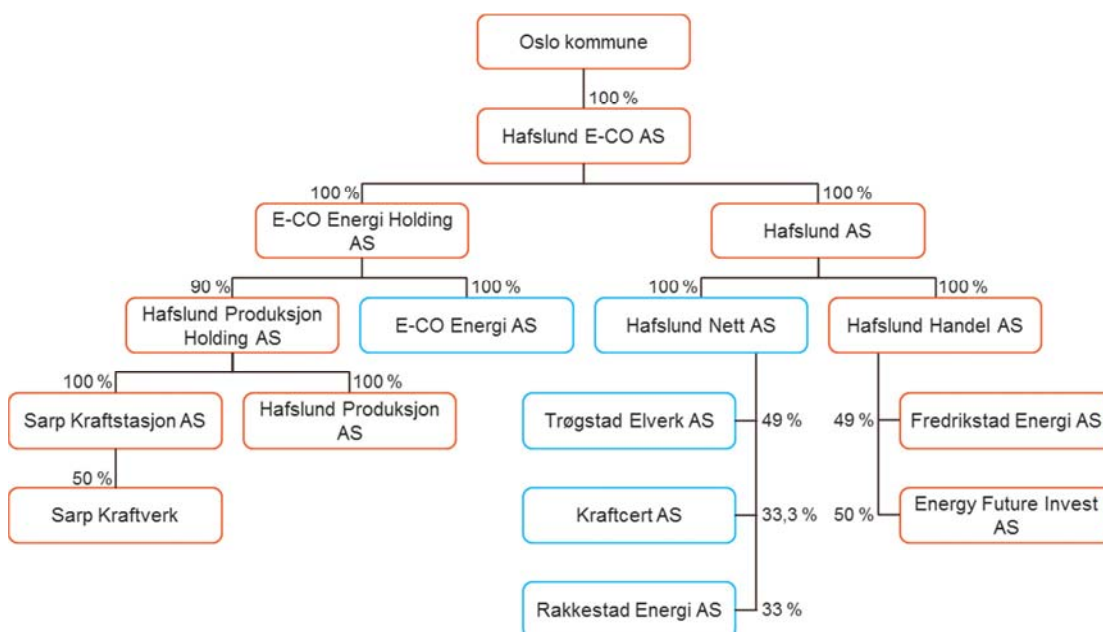
- (21) I likhet med nettvirksomhet er det vesentlige stordriftsfordeler knyttet til effektiv drift, regularitet, produksjonsoptimalisering og beredskap i kraftproduksjonsvirksomhet. E-CO og EV har i mange år erfart og dokumentert at størrelse gir høy kostnadseffektivitet gjennom fleksibilitet og mobilitet i ytre drift, samtidig som etablering av sterke sentrale kompetansemiljøer gir muligheter for optimal utnyttelse av vannressursene, løpende forbedring og å løse ingeniørfaglig tunge utfordringer med potensielt stort verdimessig utfallsrom. Ved å etablere et enda større kraftselskap i E-CO er intensjonen ytterligere å øke stordriftsfordelene knyttet til effektiv drift, regularitet, produksjonsoptimalisering og beredskap.

4. Beskrivelse av de involverte foretakene

4.1 Nærmere om Hafslund E-CO og selskap i samme konsern

4.1.1 Konsernstruktur

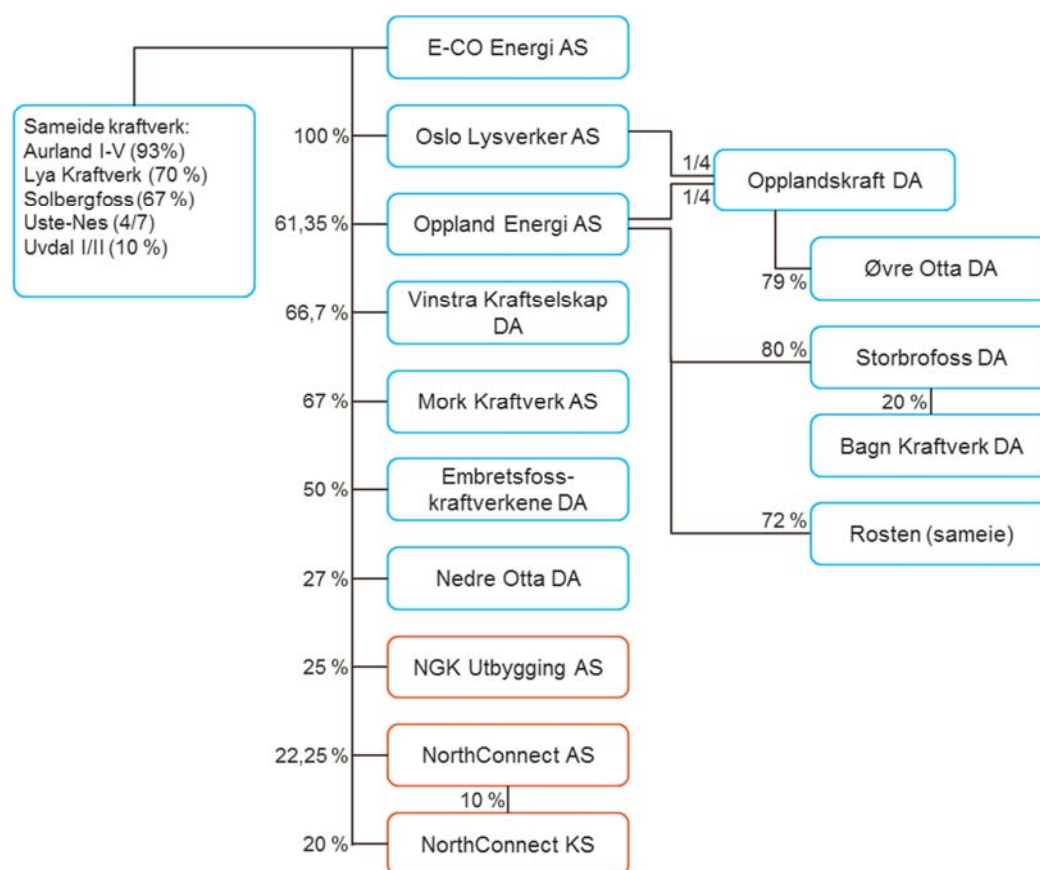
- (22) Hafslund E-CO er et energikonsern heleid av Oslo kommune.
- (23) Hafslund E-CO er i all hovedsak aktiv innen produksjon og overføring av kraft i Norge. Virksomheten er delt i to deler; E-CO Energi Holding AS (EEH), der all virksomhet innen kraftproduksjon er samlet, og Hafslund AS (Hafslund) som er morselskap til nettselskapet HN.
- (24) En oversikt over selskapsstrukturen i Hafslund E-CO er vist i figuren under (der selskap som inngår i transaksjonen er markert med blå ramme og kun selskaper med eierandel over 10 % er inkludert):

- (25) Hafslund E-CO er det sentrale holdingselskapet i konsernet og samler sentrale konsernfunksjoner. Hafslund E-CO har ingen egen kommersiell virksomhet utenfor konsernet, men har en satsning på ny energi. Hafslund E-CO-konsernet hadde i 2018 en omsetning på MNOK 10 786, fordelt på kraftproduksjon MNOK 5 164 og nett MNOK 5 621.

4.1.2 EEH

- (26) EEH er et holdingselskap for Hafslund E-COs virksomhet innen kraftproduksjon og har før foretakssammenslutningene to datterselskaper; E-CO som er et heleid datterselskap og HPH der EEH har en eierandel på 90 %.
- (27) E-CO har eierandeler i flere kraftverk i Norge, både direkte og gjennom ulike eierkonstellasjoner. Selskapets direkte eide kraftverk (heleide eller gjennom sameie) er i all hovedsak lokalisert på Vestlandet og i Hallingdal, der Hol- og Aurlandanleggene er de største, mens selskapet har betydelige eierandeler i kraftverk i Hedmark og Oppland gjennom de felleseide selskapene Oppland Energi, Opplandskraft og Vinstra Kraftselskap DA. En oversikt over selskapsstrukturen i E-CO er vist under:

- (28) Selskapene eid av E-CO har følgende virksomhet:

- Oslo Lysverker AS (100 %): Oslo Lysverker eier kraftverket Hammeren i Oslo og 1/4 av kraftproduksjonsselskapet Opplandskraft DA (**Opplandskraft**). I forbindelse med

transaksjonen vil eierandelen i Opplandskraft overføres til E-CO (eller et nystiftet selskap heleid av E-CO) og eierskapet til Oslo Lysverker overføres til EEH og dermed holdes utenfor selve transaksjonen.

- Oppland Energi AS (61,4 %): Oppland Energi er aktiv innen kraftproduksjon i Begna- og Dokkavassdraget på Østlandet gjennom hel- og deleide kraftverk. Oppland Energi har eget balanseansvar ovenfor Statnett og er klient av EV ved Nord Pool. Den øvrige eieren er EV. Oppland Energi eier også 1/4 av Opplandskraft.
 - Storbrofoss Kraftanlegg DA: Oppland Energi eier 80 % av Storbrofoss Kraftanlegg, øvrig eier er Sør-Aurdal kommune (20 %). Storbrofoss Kraftanlegg eier igjen 20 % av Bagn kraftverk, der Skagerak Kraft er hovedeier (80 %).
- Opplandskraft DA: Opplandskraft er aktiv innen kraftproduksjon i Glomma- og Lågenvassdraget på Østlandet gjennom hel- og deleide kraftverk. E-CO har eierandeler gjennom Oslo Lysverker og Oppland Energi jf. over som samlet gir en eierandel på 40,3 %. Øvrige eiere er EV (1/4) og Akershus Energi (1/4, gjennom datterselskapet Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS).
 - Øvre Otta DA: Opplandskraft eier 79 % av Øvre Otta DA. De resterende 21 % eies av Tafjord Kraft. Øvre Otta DA eier kraftverkene Framruste og Øyberget.
- Vinstra Kraftselskap AS (67 %): Vinstra kraftselskap eier kraftverket Nedre Vinstra. Øvrige eiere er EV (28 %) og Stange kommune (5 %).
- Lya Kraftverk DA (70 %): Eier kraftverket Lya. Øvrig eier er Ål kommune (30 %).
- Mork Kraftverk AS (67 %): Mork Kraftverk eier rettigheter og er i ferd med å bygge ut Mork Kraftverk i Lærdal kommune. Øvrige eiere er fire grunneiere i Erdal med til sammen 33 % eierandel.
- Embretsfosskraftverkene DA (50 %): Eier kraftverket Embretsfoss. Øvrig eier er Glitre (50 %).
- Nedre Otta DA (26,9 %): Nedre Otta DA er i ferd med å bygge kraftverket Nedre Otta. Øvrige eiere er AS Eidefoss (50 % som igjen er eid av fem kommuner med 1/5 hver) og EV (23,1 %). Kraftverket skal etter planen settes i drift våren 2020.
- Uvdalskraftverkene DA (10 %): Eier kraftverkene Uvdal I og Uvdal II. Skagerak Kraft eier 90 %.
- NGK Utbygging AS (25 %): NGK Utbygging er aktiv innen utvikling og bygging av småkraftverk. Selskapet eies av E-CO, Glitre, Akershus Kraft og Østfold Energi med like andeler.
- Northconnect AS (22,25 %) og Northconnect KS (20 %): Northconnect planlegger å bygge en kraftforbindelse fra Vestlandet (NO5) til Skottland. Selskapet eies av Vattenfall AB (33,25 %), E-CO, Lyse, og Agder Energi (alle 22,25 %).

- (29) E-CO har eierinteresser i følgende kraftverk direkte og gjennom ulike datterselskaper (ikke medregnet kraftverk eid av Oppland Energi og Opplandskraft):

Kraftverk	Pris- område	Produksjon (GWh)	Installert effekt (MW)	Operatør	Eierandel	Øvrige eiere
Hol I	5	751,5	751,5	E-CO	100 %	
Hol II	5	110,1	26,0	E-CO	100 %	
Hol III	5	233,4	60,0	E-CO	100 %	
Hemsil I	5	241,0	70,0	E-CO	100 %	

Hemsil II	5	522,8	98,0	E-CO	100 %	
Gjuva	5	32,8	10,0	E-CO	100 %	
Leinafoss	5	29,7	4,8	E-CO	100 %	
Brekkefoss	5	11,4	1,6	E-CO	100 %	
Hammeren	1	23,4	4,7	E-CO	100 %	
Sagefoss	2	6,2	2,9	E-CO	100 %	
Aurland I	5	2508,3	840,0	E-CO	93 %	Statkraft (7 %)
Aurland II	5	486,7	130,0	E-CO	93 %	Statkraft (7 %)
Aurland III	5	170,1	270,0	E-CO	93 %	Statkraft (7 %)
Aurland IV (Vangen)	5	112,2	38,0	E-CO	93 %	Statkraft (7 %)
Aurland V (Reppa)	5	29,4	9,0	E-CO	93 %	Statkraft (7 %)
Solbergfoss	1	946,4	208,0	E-CO	67 %	Statkraft (33 %)
Nedre Vinstra	1	1263,6	308,0	Eidsiva	67 %	Eidsiva (28 %), Stange kommune (5 %)
Lya	5	20,8	5,5	E-CO	70 %	Ål kommune (30 %)
Usta	5	890,0	184,0	E-CO	57 %	Vardar vannkraft (2/7), Akershus Energi (1/7)
Nes	5	1492,9	250,0	E-CO	57 %	Vardar vannkraft (2/7), Akershus Energi (1/7)
Embretsfoss	1	335,0	71,0	Glitre	50 %	Glitre (50 %)
Uvdal I	5	239,0	90,0	Skagerak	10 %	Skagerak (90 %)
Uvdal II	5	152,3	40,0	Skagerak	10 %	Skagerak (90 %)

Tabell 1: E-COs eierandeler i kraftverk (direkte og indirekte) med unntak for kraftverk eid av Oppland Energi, Opplandskraft og HPH

(30) I tillegg har E-CO en eierandel på 26,9 % i Nedre Otta DA som er i ferd med å bygge ut Nedre Otta kraftverk. Kraftverket vil ha en midlere produksjon på 315 GWh, en installert effekt på 86 MW og vil ligge i prisområdet NO3. Øvrige eiere er EV (23,1 %) og AS Eidefoss (50 %). Kraftverket ventes ferdig utbygget i 2020.

(31) Oppland Energi (der E-CO Energi eier 61,4 %) har eierinteresser i følgende kraftverk:

Kraftverk	Pris- område	Produksjon (GWh)	Installert effekt (MW)	Operatør	Eierandel	Øvrige eiere
Kalvedalen	1	73,6	19,0	Eidsiva	100 %	
Ylja	1	146,0	65,0	Eidsiva	100 %	
Lomen	1	166,4	54,5	Eidsiva	100 %	
Fossheimfoss	1	9,4	1,9	Eidsiva	100 %	
Faslefoss	1	77,4	17,8	Eidsiva	100 %	
Bagn	1	293,7	75,5	Skagerak	16 %	Skagerak (80 %), Sør Aurdal kommune (4 %)
Eid	1	55,4	9,6	Eidsiva	100 %	
Torpa	1	338,2	150,0	Eidsiva	100 %	
Kjøljuva	1	4,0	0,8	Eidsiva	100 %	
Dokka	1	140,1	44,6	Eidsiva	100 %	
Rosten	3	192,0	80,0	Eidsiva	72 %	AS Eidefoss (28 %)

Tabell 2: Oppland Energis eierandeler i kraftverk (direkte og indirekte)

(32) Opplandskraft (der E-CO direkte og indirekte eier til sammen 40,3 %) har eierinteresser i følgende kraftverk:

Kraftverk	Pris- område	Produksjon (GWh)	Installert effekt (MW)	Operatør	Eierandel	Øvrige eiere
Savalen	1	124,9	62,0	Eidsiva	100 %	
Framruste	3	303,9	75,0	Eidsiva	79 %	Tafjord Kraft (21 %)
Øyberget	3	377,3	99,5	Eidsiva	79 %	Tafjord Kraft (21 %)
Skjåk I	3	112,4	32,0	Eidsiva	100 %	
Rendalen	1	771,4	100,5	Eidsiva	100 %	
Harpefossen	1	448,8	108,0	Eidsiva	100 %	
Øvre Vinstra	1	629,8	140,0	Eidsiva	100 %	
Hunderfossen	1	608,2	112,0	Eidsiva	100 %	

Tabell 3: Opplandkrafts eierandeler i kraftverk

- (33) HPH eier kraftverkene som tidligere var eid av Hafslund ASA. Disse kraftverkene er alle elvekraftverk som ligger i nedre del av Glomma. EEH eier 90 % av aksjene i HPH. Resterende aksjer (10 %) eies av Svartisen Holding AS. HPH eier 100 % av Hafslund Produksjon AS som eier HPHs heleide kraftverk og 50 % av Sarp Kraftstasjon AS som eier Sarp kraftverk. Øvrig eier i Sarp Kraftstasjon er Sarpfoss Ltd., som er heleid av Orkla ASA.

- (34) HPH har eierinteresser i følgende kraftverk:

Kraftverk	Pris- område	Produksjon (GWh)	Installert effekt (MW)	Operatør	Eierandel	Øvrige eiere
Vamma	1	1276,8	223,0	E-CO	100 %	
Fellesanlegget Kykkelsrud- Fossumfoss	1	1241,0	230,0	E-CO	100 %	
Hafslund	1	169,4	31,0	E-CO	100 %	
Mago A-D	1	22,1	4,0	E-CO	100 %	
Sarp	1	544,0	80,0	E-CO	50 %	Sarpfoss Ltd (Orkla) (50 %)

Tabell 4: HPHs eierandeler i kraftverk (direkte og indirekte)

- (35) HPH inngår som nevnt over ikke i transaksjonen, men vil inngå i samme økonomiske enhet som E-CO etter gjennomføring.
- (36) E-CO og HPH selger i all hovedsak kraften som produseres på det ordinære spotmarkedet for kraft, Nord Pool Spot («day ahead»-markedet) eller gjennom bilateral avtale til tilsvarende vilkår. E-CO anmelder sin andel av kraften som produseres ved kraftverkene listet i tabell 1 samt for E-COs direkte eierandel (25 %) ved kraften produsert av Opplandskraft. Oppland Energi anmelder kraften produsert ved sine verk samt for sin andel av kraften produsert av Opplandskraft.

- (37) E-CO har en bilateral avtale om salg av kraft til Hafslund Strøm AS som er eid av Fortum Consumer Solutions AS.¹⁵

[Redacted text block]

- (38) Hafslund E-CO har gjennom E-CO, HPH og Oppland Energi har også inntekter fra salg av kraft i Nord Pools intradagmarked samt fra markedene for system- og balansetjenester (herunder regulerkraft). De deleide selskapene Opplandskraft DA og Vinstra kraftselskap DA deltar også i disse markedene via operatøren EV.

- (39) E-CO og HPHs inntekter fra kraftsalg kan for 2018 fordeles som følger (ikke medregnet Oppland Energi):

[Redacted text block]

4.1.3 *Hafslund AS*

- (40) Hafslund AS er et holdingselskap for Hafslund E-COs virksomhet innen distribusjon av elektrisk kraft.

- (41) Hafslund AS har to datterselskaper; Hafslund Nett AS (**Hafslund Nett**) og Hafslund Handel AS (**Hafslund Handel**).

- (42) Hafslund Nett drifter regionalnettet for distribusjon av elektrisk kraft i Oslo, Akershus og Østfold samt distribusjonsnettet i Oslo, størstedelen av Akershus og store deler av Østfold.

- (43) Hafslund Nett Har i tillegg eierandeler (over 10 %) i følgende selskaper:

- Trøgstad Elverk (49 %): Selskapet drifter distribusjonsnettet i Trøgstad kommune. Majoritetseier er kommunen (51 %).
- KraftCERT AS (33,3 %): Selskapet arbeider med IT- og systemsikkerhet for kraftbransjen. Øvrige eiere er Statnett og Statkraft, som begge eier 1/3 hver.
- Rakkestad Energi AS (33 %): Selskapet drifter distribusjonsnettet i Rakkestad kommune. Majoritetseier er kommunen (67 %).

- (44) Hafslund Nett har nettsiden www.hafslundnett.no.

- (45) Hafslund Handel samler andre investeringer i konsernet. Selskapet har eierandeler (over 10 %) i følgende selskaper

¹⁵ Merk for ordens skyld at Hafslund E-CO tross navnet ikke har noen eierinteresser i dette selskapet etter salg til Fortum. Selskapet er nå et heleid datterselskap av Fortum Consumer Solutions AS. For ordens skyld gjøres oppmerksom på at Fortum kjøper kraften gjennom Fortum Hedging AS som er et søsterselskap til Hafslund Strøm AS.

- Energy Future Invest AS (50 %): Er et investeringsselskap eid sammen med Eidsiva Vekst AS. Selskapet eier 19 % av selskapet Norwegian Crystals AS.
- Fredrikstad Energi AS (49 %): Fredrikstad Energi AS er et energikonsern aktiv innen distribusjon av kraft gjennom drift av distribusjonsnett i enkelte kommuner i Østfold og Akershus samt Askøy i Hordaland (gjennom datterselskapet Norgesnett Holding AS), salg av kraft til sluttbrukere gjennom datterselskapet Fredrikstad Energi Marked AS (som igjen har datterselskapene Smart Energi AS og Kragerø Kraft AS) samt ytelse av driftstjenester som måling, avregning og fakturering til nett- og kraftselskaper gjennom datterselskapet MAIK AS.
Fredrikstad Energi AS hadde i 2017 en konsernomsetning på MNOK 777, hvorav nett sto for MNOK 554, kraftsalg sto for MNOK 214 og tjenester og annen virksomhet for MNOK 117 (ifølge selskapets årsregnskap var det i tillegg eliminerings tilsvarende MNOK -118). Selskapet kontrolleres av Fredrikstad kommune som eier 51 % av selskapet.

4.2 Nærmere om IEH, Eidsiva Energi og selskap i samme konsern

4.2.1 Innlandet Energi Holding AS (IEH)

- (46) IEH vil være et holdingselskap eid av Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune og 27 kommuner i de to fylkene, med oppgave å forvalte de nevnte kommunenes eierskap i Eidsiva Energi og indirekte i E-CO Energi AS, herunder de særlige vetorettigheter som følger av aksjonærværet for Eidsiva Energi.

4.2.2 Eidsiva Energi AS

- (47) Eidsiva Energi er morselskapet i Eidsivakonsernet og står for den overordnede eiermessige styringen i konsernet. Selskapet yter fellestjenester innen utvalgte fagområder som regnskap, finans, innkjøp, strategi og analyse, IKT, digitalisering, HR, HMS, kommunikasjon og eiendomsforvaltning.

4.2.3 Eidsiva Nett AS

- (48) Eidsiva Nett er et heleid selskap i Eidsivakonsernet. Selskapet bygger, drifter, vedlikeholder og fornyer et strømmnett (luftlinjer og kabler) med en utstrekning på over 22 000 kilometer. Selskapet eier og drifter regional- og distribusjonsnettet i Hedmark og Oppland, og har områdekonsesjon for distribusjon av strøm i 15 kommuner i Hedmark og fem kommuner i Oppland. Eidsiva Nett har 163 000 kunder i et område med en samlet befolkning på ca. 250 000.
- (49) Det er både kostbart og komplisert å bygge og vedlikeholde strømmettet. Årlig investerer Eidsiva Nett over MNOK 500 i fornyelse og videreutvikling. I tillegg brukes cirka MNOK 470 til løpende drift, vedlikehold og beredskap.
- (50) Eidsiva Nett drives i henhold til rammer gitt av offentlige myndigheter, hvor de viktigste er NVE og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Denne reguleringen omfatter blant annet økonomiske rammer for prissetting og inntekter, krav til drifts- og leveringssikkerhet og tekniske normer og retningslinjer.

- (51) I tillegg er det fastsatt at nettselskap i større energikonsern som også har en kraftleverandør, skal ha egen hjemmeside på internett på grunn av krav til nøytralitet. Derfor har Eidsiva Nett internettadressen www.eidsivanett.no.

4.2.4 Eidsiva Vannkraft AS

- (52) EV har eierandeler i følgende kraftverk (i tillegg til eierandelene i Oppland Energi og Opplandskraft, beskrevet over):

Kraftverk	Pris-område	Produksjon (GWh)	Installert effekt (MW)	Operatør	Eierandel	Øvrige eiere
Osa	1	306,3	90,0	Eidsiva	100 %	
Kongsvinger	1	191,6	42,7	Eidsiva	100 %	
Braskereidfoss	1	163,1	36,0	Eidsiva	100 %	
Løpet	1	163,1	29,0	Eidsiva	100 %	
Strandfossen	1	148,5	25,0	Eidsiva	100 %	
Mesna	1	135,7	36,0	Eidsiva	100 %	
Lutufallet	1	66,9	14,1	Eidsiva	100 %	
Einunna	1	42,7	9,0	Eidsiva	100 %	
Sagnfossen	1	36,5	6,2	Eidsiva	100 %	
Roppa	1	31,2	5,0	Eidsiva	100 %	
Tyria I	1	15,9	3,3	Eidsiva	100 %	
Brødbølfoss	1	13,9	2,4	Eidsiva	100 %	
Tyria II	1	10,0	2,2	Eidsiva	100 %	
Holsfossen	1	9,8	2,2	Eidsiva	100 %	
Hylla	1	8,5	2,9	Eidsiva	100 %	
Osfaller	1	8,2	5,6	Eidsiva	100 %	
Moelv	1	6,3	1,2	Eidsiva	100 %	
Raua	1	5,2	1,1	Eidsiva	100 %	
Bedafors	1	4,5	1,0	Eidsiva	100 %	
Kvernfaller	1	2,2	1,1	Eidsiva	100 %	
Strandfossen Minikraftverk	1	0,6	0,1	Eidsiva	100 %	
Nedre Vinstra	1	1263,6	308,0	Eidsiva	28 %	E-CO (67 %), Stange kommune (5 %)
Litjefossen	3	167,1	75,0	TrønderEnergi	12 %	Statkraft (49 %), TrønderEnergi (35 %) NØK (4 %)
Ulset	3	151,5	35,0	TrønderEnergi	12 %	
Brattset	3	402,3	80,0	TrønderEnergi	12 %	
Svorkmo	3	344,9	55,0	TrønderEnergi	12 %	
Grana	3	331,6	75,0	TrønderEnergi	12 %	
Raskiftet Vindkraftverk	1	368,5	111,6	OX2	20 %	Stadtwerke München (60 %), Gudbrandsdal Energi (20 %)

Tabell 5: EVs eierandeler i kraftverk

- (53) I tillegg har EV en eierandel på 23,1 % i Nedre Otta DA som er i ferd med å bygge ut Nedre Otta kraftverk. Kraftverket vil ha en midlere produksjon på 315 GWh, en installert effekt på 86 MW og vil ligge i prisområdet NO3. Øvrige eiere er E-CO (26,9 %) og AS Eidefoss (50 %). Kraftverket ventes ferdig utbygget i 2020.

- (54) I tillegg til drift og forvaltning av sine 20 egne kraftverk, har EV en omfattende operatørvirksomhet med ansvar for drift, utbygging og produksjonsforvaltning av kraftverkene i deleide Opplandskraft, Oppland Energi og Vinstra Kraftselskap DA samt i kraftverk eid av Gudbrandsdal Energi Fornybar AS og Østerdal Kraftproduksjon AS, hvor EV ikke har eierinteresser. Operatørvirksomheten drives etter en selvkostmodell uten fortjenestepåslag. EV bruttofører hele omfanget av tjenesteleveranser som del av sin omsetning, som derfor utgjør en relativt stor andel av EVs totale omsetning, spesielt i år med stor prosjektaktivitet. EV ivaretar også balanseansvaret ovenfor Statnett for Opplandskraft DA, Vinstra kraftselskap DA og Østerdalen Kraftproduksjon AS. Oppland Energi AS og Gudbrandsdal Energi Fornybar AS har egen balanseansvarsavtale med Statnett.
- (55) EV selger kraften fra heleide verk og andel av kraften produsert i Opplandskraft DA og Vinstra Kraftselskap DA på Nord Pool Spot, men har også enkelte bilaterale langsiktige avtaler om salg av kraft til industriselskaper (Borregaard og Norsk Hydro).
- (56) EV har rett til økonomisk kompensasjon fra Fortum Generation AB for tapt produksjon i Lutufallet kraftverk som avledes av den løpende produksjonen i Lutufallet kraftverk (Sandkilkraften).¹⁶ Kompensasjonen utgjør cirka 75 % av den årlige løpende produksjonen i Lutufallet kraftverk.
- (57) EV har også inntekter fra salg av kraft i Nord Pools intradagmarked samt fra markedene system- og balansetjenester (f.eks. regulerkraft).
- (58) EVs inntekter fra kraftsalg på [REDACTED] i 2018 kan fordeles som følger:
- [REDACTED]
- (59) EV eier også andeler i Austri Kjølberget DA (foreløpig 60 %, jf. melding til Konkurransetilsynet 22. mars 2019) som har konsesjon og står foran en mulig vindkraftutbygging i Våler kommune og Echoz AS (12,4 %) som omsetter opprinnelsesgarantier mm.

¹⁶ Bakgrunnen for denne kompensasjonen er senere utbygging av Fortums kraftverk Hölje og regulering av vassdraget på svensk side som forringet kraftpotensialet i Lutufallet kraftverk.

¹⁷ Bakgrunnen for at inntekten er negativ i 2018 er måten reservemarkedene fungerer. Man kan bli regulert opp, eller regulert ned av Statnett. Blir man regulert opp har man ikke solgt produksjonen ved Nord Pool. Man får dermed en inntekt fra Statnett. Når man reguleres ned, skal man ikke produsere, selv om det er foretatt salg ved Nord Pool. Nedreguleringsprisen er satt lavere enn Nord Pool spot. Produsenten må betale denne prisen til Statnett, men man har allerede en høyere inntekt gjennom salget fra Nord Pool. I tillegg beholder man vannet, og kan produsere senere. Blir vannet tapt, er nedreguleringsprisen null, og det er ingen kostnad. Negative tall i EVs regulerkraftinntekter skyldes at EV hadde mest tilbakekjøp i 2018.

- (60) Eidsiva Energi, Oppland Energi og Opplandskraft har videre hver en eierandel på 26,7 % i Energisenteret DA som er et opplevelsessenter om vannkraft og annen fornybar energi lokalisert i Hunderfossen Familiepark på Lillehammer.

4.2.5 Innlandskraft AS

- (61) Eidsivakonsernet og Gudbrandsdal Energi-konsernet slo i 2016 sammen sine virksomheter knyttet til salg av kraft til slutt kunder til Innlandskraft AS som eies med 50 % hver av henholdsvis Eidsiva Energi og Gudbrandsdal Energi Holding AS. Innlandskraft AS eier Eidsiva Marked AS og Gudbrandsdal Energi AS som kjøper kraft i spotmarkedet og selger kraft til kunder i Hedmark og Oppland og resten av Norge. Selskapene i Innlandskraftkonsernet har egen balanseansvarsavtale med Statnett og egen aktøravtale med Nord Pool. Videre driver selskapene utvikling av relaterte tjenester som solenergiløsninger, ladeinfrastruktur og mobiltelefoni til husholdninger.

4.2.6 Eidsiva Bredbånd AS

- (62) Eidsiva Energi eier 90,1 % av Eidsiva Bredbånd AS (**Eidsiva Bredbånd**). De resterende aksjene eies av andre nettselskaper i Hedmark og Oppland. Eidsiva Bredbånd har samarbeidsavtaler med 12 strømnetteiere for utbygging og fremføring av bredbåndsinfrastruktur. Høyhastighets internett er selskapets hovedprodukt. Gjennom en distribusjonsavtale med Altibox leverer Eidsiva Bredbånd TV-tjenester til flertallet av bredbåndskundene. Selskapet har over 60 000 kunder innen offentlig sektor, bedrifts- og privatmarkedet, hvorav ca. 45 000 på fiber.
- (63) Eidsiva Fiberinvest AS (heleid datterselskap av Eidsiva Energi)) eier bredbåndsinfrastrukturen som er bygget i Eidsivas nettområde, og leier ut denne til Eidsiva Bredbånd AS gjennom en langsiktig avtale.

4.2.7 Eidsiva Bioenergi AS

- (64) Eidsiva Bioenergi AS (**Eidsiva Bioenergi**) drifter, prosjekterer og bygger ut hel- og deleide bioenergianlegg i Oppland og Hedmark, og leverer fjernvarme i ti byer og tettsteder i Hedmark og Oppland. Eidsiva Bioenergi er herunder hovedeier og operatør for Lena fjernvarme AS, Trysil fjernvarme AS og Åsnes Fjernvarme AS. Eidsiva Bioenergi eier dessuten 34 % av aksjene i Oplandske Bioenergi AS.

4.2.8 Eidsiva Vekst AS

- (65) Eidsiva Vekst AS eier og forvalter Eidsivakonsernets eierposisjoner i Moelven Industrier ASA (23,8 %), Elsikkerhet Norge AS (68 %),¹⁸ Energy Future Invest AS (50 %), Prevent Systems AS (20 %), samt enkelte mindre engasjementer og eierposter. Eidsiva Vekst var tidligere virksomhetsområde i Eidsiva, men er nå organisatorisk innordnet morselskapet Eidsiva Energi.

¹⁸ For nærmere informasjon om virksomhetsområder se selskapets nettsider: <https://www.elsikkerhetnorge.no/>.

4.2.9 Laje Entreprenør AS

- (66) Eidsiva eier 34 % i Laje Entreprenør AS, som tidligere ble skilt ut fra Eidsiva Nett for å drive fibermontasje, veiteknikk og elmontasje. Majoritetseier er nå Ringerikskraft.

4.3 Virksomhetenes omsetning

- (67) Virksomhetene involvert i transaksjonen hadde i 2018 følgende omsetning i Norge:
- Foretakssammenslutning 1:
 - Melder 1: Hafslund AS er kontrollert av Hafslund E-CO som hadde en omsetning på MNOK 10 786 (konsern)
 - Melder 2: IEH hadde ingen omsetning i 2018
 - Annet involvert foretak 1: Eidsiva Energi, MNOK [REDACTED] (konsern) - fratrukket EV er omsetningen ca. MNOK [REDACTED]
 - Annet involvert foretak 2: HN, MNOK [REDACTED]
 - Foretakssammenslutning 2:
 - Melder: E-CO er kontrollert av Hafslund E-CO som hadde en omsetning på MNOK 10 786 (konsern)
 - Annet involvert foretak: EV, MNOK [REDACTED]

4.4 Årsberetninger og årsregnskap

- (68) Vedlagt er siste avlagte årsregnskap for melderne og øvrige involverte foretak
- Vedlegg 3: Hafslund E-CO AS, årsrapport 2018
 - Vedlegg 4: Hafslund AS, årsrapport 2018
 - Vedlegg 5: E-CO Energi AS, foreløpig årsrapport 2018
 - Vedlegg 6: Hafslund Nett AS, foreløpig årsrapport 2018
 - Vedlegg 7: Eidsiva Energi AS, foreløpig årsrapport 2018
 - Vedlegg 8: Eidsiva Vannkraft AS, årsrapport 2018
- (69) Innlandet Energi Holding AS er et nystiftet selskap som ikke har avlagt årsregnskap.
- (70) Årsberetning og regnskap til øvrige konsernselskap eller selskap der partene har eierinteresser er tilgjengelig gjennom Brønnøysundregisteret.

5. Berørte markeder

5.1 Oversikt

- (71) Transaksjonsavtalen leder som beskrevet overfor til to foretakssammenslutninger i konkurranselovens forstand.
- (72) Foretakssammenslutning 1 innebærer at Hafslund E-CO gjennom datterselskapet Hafslund AS og dagens eiere i Eidsiva Energi gjennom det nyopprettede selskapet IEH får felles kontroll med partenes nettvirksomhet samt virksomhetsområder i Eidsivakonsernet i markeder der Hafslund E-CO ikke er aktiv, som fjernvarme, tilbud av bredbånd og salg av kraft til sluttbrukere.

- (73) Foretakssammenslutning 2 innebærer at Hafslund E-CO gjennom datterselskapet E-CO overtar kontroll med EV, som samler Eidsivakonsernets virksomhet innen produksjon av elektrisk kraft.
- (74) I det følgende vil det først kort beskrives virksomhetsområder som inngår i Foretakssammenslutning 1. Partene er av den oppfatning at det ikke er noen overlappende virksomhet i disse virksomhetsområdene, og at det dermed ikke er noen horisontalt eller vertikalt berørte markeder knyttet til Foretakssammenslutning 1. Deretter vil virksomheten innen produksjon og salg av elektrisk kraft i grossistmarkedet beskrives. Dette vil være et horisontalt berørt marked i Foretakssammenslutning 2. Partene er av den oppfatning at det ikke er noen vertikalt berørte eller overlappende markeder i Foretakssammenslutning 2. Særlig er det slik at hhv. produksjon og distribusjon av elektrisk kraft ikke er vertikalt relaterte markeder, da dette er tjenester som tilbys og kjøpes separat av sluttbrukerne. Det vises også til drøftingen av organisatorisk og regnskapsmessig skille i avsnitt 3.2 over. Det er derfor ikke noen vertikalt berørte eller overlappende markeder iht. konkurranseloven § 18 a bokstav e og f.

5.2 Foretakssammenslutning 1 - Ingen berørte markeder

5.2.1 Nett - ikke overlapp

- (75) Eidsiva Energi og Hafslund E-CO er begge gjennom sine datterselskaper Eidsiva Nett og Hafslund Nett aktive på markedet for drift og vedlikehold av strømmett, og distribusjon/overføring av strøm gjennom egneide strømmett. Begge har således virksomhet innenfor drift av nett (infrastruktur) og distribusjon/overføring av strøm gjennom egne nett.
- (76) Det norske nettet for distribusjon av elektrisk kraft er delt i tre nivåer; *transmisjonsnettet* (også betegnet sentralnettet) som driftes av Statnett, *regionalnettet* som drives av ulike regionale operatører, og *distribusjonsnettet* som driftes av ulike lokale operatører.
- (77) Nettvirksomheten utgjør typiske naturlige monopoler der det vil være lite samfunnsøkonomisk effektivt å bygge parallelle nett. Nettvirksomheten er derfor strengt regulert i lokale/regional monopoler. Eidsiva Nett og Hafslund Nett har dermed ikke nett som overlapper hverandre geografisk. Transmisjons- og regionalnettet driftes i henhold til konsesjoner fra NVE. For distribusjonsnettet gir NVE områdekonsesjoner til den lokale operatøren.¹⁹ NVE regulerer nettvirksomheten og fastsetter årlige vedtak der det fastsettes et tak for hvor mye nettvirksomheten kan tjene, såkalt inntektsramme. Nettvirksomheten er derfor på alle nivåer regulerte monopoler, både geografisk og med hensyn til vederlaget som kan innkreves fra kundene. Det er derfor ikke noen konkurransesituasjon mellom nettvirksomhet i ulike områder.
- (78) Hafslund Nett drifter regionalnettet i Oslo, Akershus og Østfold samt distribusjonsnettet i Oslo, størstedelen av Akershus og store deler av Østfold. Hafslund Nett drifter regionalnettet i Hedmark og Oppland samt distribusjonsnettet i flere kommuner i de to fylkene.

¹⁹ For en nærmere beskrivelse se NVEs nettsider: <https://www.nve.no/energiforsyning-og-konsesjon/nett/>.

- (79) Europakommisjonen har vurdert markedet for nettvirksomhet og distribusjon av strøm i flere saker.²⁰ Hva angår produktmarkedet har Kommisjonen lagt til grunn at overføring og distribusjon av elektrisitet (herunder drift av det aktuelle strømmettet) utgjør separate produktmarkeder.²¹ Disse markedene kjennetegnes ved at ingen av strømmettene overlapper med hverandre.²²
- (80) Kommisjonen har derfor ansett at det geografiske markedet for distribusjon og overføring av strøm gjennom ulike strømmett er det geografiske området som hvert strømmett dekker.²³
- (81) Det foreligger således ingen overlappende virksomhet mellom partene hva gjelder nettvirksomheten, jf. konkurranseloven § 18 a bokstav e.

5.2.2 *Salg av strøm til sluttbrukere - ikke overlapp*

- (82) Eidsiva Energi er aktiv innen salg av strøm til sluttbrukere gjennom selskapet Innlandskraft AS der Eidsiva Energi har felles kontroll.
- (83) Hafslund-konsernet solgte i 2017 sin virksomhet innen strømsalg, Hafslund Marked, til Fortum. Hafslund E-CO driver dermed ikke salg av strøm til sluttbrukere i Norge. Hafslund E-CO har imidlertid en ikke-kontrollerende eierandel på 49 % i Fredrikstad Energi AS som er aktiv innen salg av strøm til sluttbrukere. Denne eierposten inngår ikke i transaksjonen og vil derfor ikke overføres til Eidsiva Energi.
- (84) De involverte foretakene er derfor ikke konkurrenter innenfor salg/omsetning av strøm på sluttbrukermarkedet i Norge. Uansett er det partenes beste anslag at partene - om en skulle regne med eierandelen i Fredrikstad Energi AS - har en andel i markedet for salg av kraft til sluttbrukere i Norge som er vesentlig under 20 %, slik at en uansett ikke har noe horisontalt berørt marked iht. konkurranseloven § 18 a bokstav e.

5.2.3 *Bredbånd og bioenergi - ikke overlapp*

- (85) For ordens skyld nevnes at Hafslund E-CO ikke driver bredbåndvirksomhet eller virksomhet innen bioenergi. De involverte foretakene er derfor ikke konkurrenter innenfor bredbånd eller bioenergi.

5.3 **Foretakssammenslutning 2 - Ingen konkurransebegrensende virkninger**

5.3.1 *Generelt om markedet for produksjon og salg av elektrisk kraft*

- (86) Foretakssammenslutning 2 innebærer en eiermessig integrasjon av partenes virksomhet innen produksjon og salg av elektrisk kraft. Kraften selges i all hovedsak i spotmarkedet for

²⁰ Se bl.a. COMP/M.3696 E. ON/MOL, COMP /M.3268- Sydkraft /Graninge og M.2890- EDF/Seeboard.

²¹ COMP.3696 E. ON/MOL avsnitt 210, COMP /M.3268- Sydkraft /Graninge avsnitt 72-74 og COMP/M.5793-Dalkia CZ/NWR Energy avsnitt 34 flg.

²² COMP/M.3268 - Sydkraft /Graninge avsnitt 72.

²³ COMP/M.3268 - Sydkraft /Graninge avsnitt 75, COMP/M.3696 E.ON/MOL avsnitt 253-254 og COMP/M.5793-Dalkia CZ/NWR Energy avsnitt 35.

elektrisk kraft. Foruten EVs avtaler med større industrikunder (Borregaard og Hydro) er ikke de involverte partene aktiv innen salg av kraft til sluttbrukere.

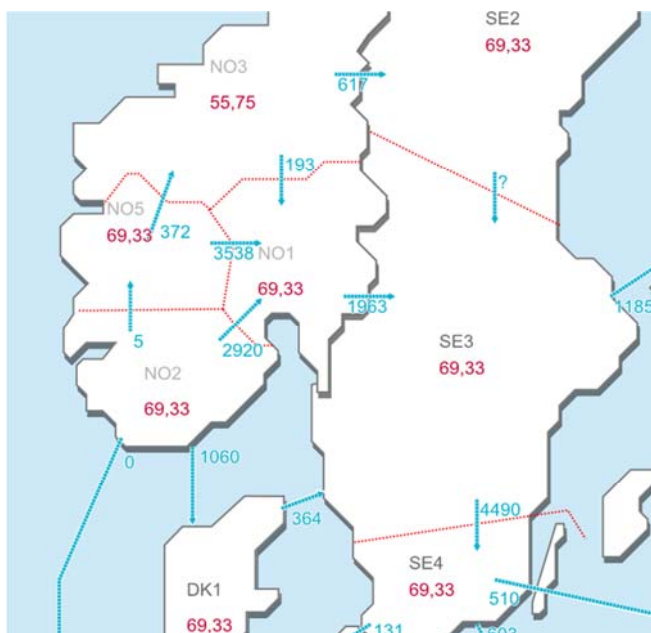
- (87) Partene produserer kraft ved vannkraftverk i Norge, i all hovedsak i prisområdene NO1 (Østlandet) og NO5 (Vestlandet) samt noe produksjon ved felles eide verk i NO3. Produksjonen i NO1 skjer i stor grad ved elvekraftverk. Alle kraftverk operert av E-CO i NO1 er elvekraftverk,²⁴ mens EV anslår at ca. 50 % av selskapets produksjon i NO1 er ved elvekraftverk.
- (88) Elvekraftverk produserer typisk kraft fra fall med store vannvolumer men begrenset fallhøyde. Elvekraftverkene har normalt ingen eller svært liten egen dedikert magasin-kapasitet, dvs. at produksjonen følger vannføringen i vassdraget. Produksjonsanleggene i NO1 ligger videre i hovedsak i store vassdragssystemer med flere kraftverk langs en lengre vannstreng.
- (89) Magasinkraftverk er kraftverk med mulighet for magasinering av vann og har typisk større fallhøyde enn elvekraftverk, noe som gjør at kraften produsert per liter vann er vesentlig større. E-COs kraftverk Aurland I (som befinner seg på Vestlandet) utnytter et fall på 850 meter og har en energiekvivalent på 2,1 kWh/m³ (altså kraft produsert per liter vann som passerer turbinen), mens HPHs kraftverk Vamma (det største kraftverket på Østlandet lokalisert i nedre Glomma) utnytter et fall på 27,5 meter og har en energiekvivalent på 0,065 kWh/m³.
- (90) Det største av vassdragssystemene på Østlandet er Glomma- og Lågenvassdraget som strekker seg fra Røros i nord til Fredrikstad i sør og består av totalt 50 kraftverk og fall, hvorav 48 er i drift. Kjøring av kraftverkene i større vannstrenger samordnes i brukseierforeninger²⁵ der det tas hensyn til optimal utnyttelse av kraftressursene i vannstrengen som helhet, noe som innebærer at kraftverkene, også verk med magasin-kapasitet, ikke kan kjøres uten hensyn til annen kraftproduksjon i vannstrengen.
- (91) Kraften selges som nevnt i all hovedsak i spotmarkedet for elektrisk kraft. Det klart viktigste spotmarkedet er det nordiske Elspotmarkedet som driftes av Nord Pool. Dette er et «day ahead»-marked der tilbud og etterspørsel meldes inn dagen før handel. Tilbud og etterspørsel anmeldes time for time for påfølgende dag for de ulike prisområdene markedet er delt inn i. I Norge er det fem prisområder fastsatt av den systemansvarlige (TSOen) Statnett; NO1 (Østlandet), NO2 (Sørlandet), NO5 (Vestlandet), NO3 (Trøndelag) og NO4 (Nord-Norge). Tilbud og etterspørsel matches av Nord Pools algoritmer, tatt hensyn til den overføringskapasiteten mellom prisområdene som er tilgjengelig.²⁶

²⁴ Dette er kraftverkene til HPH samt Solbergfoss, alle i Nedre Glomma. Unntaket er Hammeren i Oslo, som med midlere produksjon på 23,4 MWh utgjør ca. 0,1 % av produksjonen i NO1.

²⁵ Se nærmere informasjon om brukseierforeninger i avsnitt 5.3.2 nedenfor.

²⁶ Se Nord Pools nettsider for nærmere presentasjon: <https://www.nordpoolgroup.com/the-power-market/Day-ahead-market/>

- (92) Figuren under viser de ulike prisområdene i Sør-Norge og tilgrensende prisområder i Sverige og Danmark:

Figur 1: Flyt (MW) og elspotpris (EUR/MWh); øyeblikksbilde 29. januar 2019²⁷

- (93) Handelskapasiteten mellom områdene fastsettes av Statnett, og følger den tekniske overføringskapasiteten mellom prisområdene, tatt hensyn til behov for sikkerhet og reserver i systemet og eventuell reduksjon i kapasitet på grunn av feil eller vedlikehold. Det er betydelig overføringskapasitet mellom prisområdene i Sør-Norge, særlig mellom hhv. NO2 og NO1 og NO5 og NO1. Det er også betydelig overføringskapasitet til utlandet, særlig mellom NO1 og SE3 og NO2 og DK1. Det er imidlertid ingen reell handelskapasitet mellom NO1 og NO3 (Trøndelag), der flyten i praksis styres av fysiske lover, ikke handel.
- (94) Nord Pool opererer også et intradagmarked. Dette er et marked for omsetning av kraft etter at «day ahead»-markedet lukkes kl. 12.00 (dagen før levering). Omsetning finner sted frem til én time før levering. Handel i intradagmarkedet skjer normalt for å dekke inn ubalanser mellom innmeldt tilbud og forbruk og faktisk tilbud og forbruk. Avvik kan f.eks. skje ved avvik fra prognoser for vindstyrke eller vannføring, unormalt stort forbruk pga. kaldere vær enn meldt eller feilsituasjoner. Intradagmarkedet benytter også ledig overføringskapasitet mellom prisområdene. Ved ledig kapasitet i alle overføringspunkter kan en kjøper med behov for ekstra kraft i intradagmarkedet derfor i prinsippet kjøpe kraft fra en tilbyder i Tyskland for levering i Norge.²⁸
- (95) Intradagmarkedet utgjør en svært liten del av det samlede kraftmarkedet. For prisområdet NO1 utgjorde f.eks. intradagmarkedet 0,2 % av kraften kjøpt i NO1 og 0,3 % av kraften solgt

²⁷ Kilde: <https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/tall-og-data-fra-kraftsystemet/>

²⁸ Se nærmere beskrivelse på Nord Pools nettsider: <https://www.nordpoolgroup.com/the-power-market/Intraday-market/>

i NO1. For de andre prisområdene i Norge ligger volumandelen for intradagmarkedet på tilsvarende nivå; 0,2-0,4 %.

GWh	NO1 kjøp	NO1 salg
Day ahead 2018	36 941	17 263
Intradag 2018	65	56
Andel Intradag	0,2 %	0,3 %

Tabell 6: Volum i «day ahead» og intradagmarkedet på Nord Pool i 2018²⁹

- (96) Omsetning i intradagmarkedet utgjør også en svært liten andel av partenes omsetning. For E-CO og HPH utgjorde slik omsetning [REDACTED] i 2018, mens det for EV utgjorde [REDACTED], og for Oppland Energi [REDACTED].
- (97) Kraften kan også selges gjennom bilaterale avtaler med store kraftkjøpere, som normalt er industri eller aktører som selger kraft til sluttbrukere. EV har to større kraftsalgsavtaler med industriaktører, Norsk Hydro (oppstart 2021) og Borregaard. Dette er langsiktige avtaler der volum og pris er fast avtalt. Oppland Energi er videre deltaker i en avtale om levering av kraft til det danske selskapet Ørsted (tidligere Dong / Elsam). Selskapet er deltaker med en andel på 2,67 % i en kraftleveringsavtale på 1,5 TWh årlig i perioden 1995 til 2020 der Statkraft er motpart for Ørsted, med back-til-back-avtale mot ni andre norske energiselskap, herunder Oppland Energi. Fra 2000 ble avtalen omgjort fra en løpende fysisk leveranse med en månedlig finansiell avregning. E-CO har avtale om salg av kraft til Hafslund Strøm AS³⁰ som er videreselger av kraft. [REDACTED]
- (98) For å korrigere for kortsiktige ubalanser i markedet er det også kjøp og salg av reservekraft, administrert av systemoperatøren Statnett. Dette består av kortsiktige opp- og nedreguleringer av produksjon og/eller forbruk for den kontinuerlige balanseringen av kraftmarkedet. Statnett setter av en del av overføringskapasiteten mellom prisområdene for regulering av kraftbalansen, slik at reguleringsbehov i ett prisområde kan dekkes med opp- eller nedregulering i et annet prisområde selv om overføringskapasiteten for handel er fullt utnyttet. For overføring mellom NO1 og hhv. NO2 og NO5 er det satt av 75 MW kapasitet for reguleringsbehov ut over fastsatt handelskapasitet jf. punkt (93) over.
- (99) Reservekraft handles i tre segmenter, etter hvor rask respons som er nødvendig:³¹
- Primærreserve: Primærreserve er reserver for rask og automatisk regulering av produksjon eller forbruk. Aktivisering skjer kontinuerlig og følger automatisk

²⁹ Kilde: Nord Pool, volumer «day ahead»-markedet: <https://www.nordpoolgroup.com/Market-data1/Dayahead/Volumes/NO/Hourly/?view=table>, volumer intradag: <https://www.nordpoolgroup.com/Market-data1/Intraday/Volumes/NO/Yearly/?view=table>

³⁰ Eid av Fortum siden august 2017. Salget skjer til Hafslund Strøm AS' søsterselskap Fortum Hedging AS.

³¹ Se Statnetts nettsider for nærmere informasjon: <https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/systemansvaret/kraftmarkedet/reservemarkeder/>

frekvensen i det Nordiske kraftsystemet. Reservekapasitet kjøpes av Statnett på ukentlig basis, og forutsetter at kraftverket har installert systemer for fjernstyring av turbinregulatorens responsegenskaper.³²

- Sekundærreserve: Sekundærreserve er automatisk regulering med en frist på 2 minutter fra signal sendes fra systemoperatør. Deltakelse krever prekvalifisering hos Statnett. Ingen av partenes opererte kraftverk i NO1 er prekvalifisert. Sekundærkraft er lite brukt i Norden og utgjør om lag 300 MW totalt, hvorav ca. 105 MW i Norge (mot en samlet produksjonskapasitet på vel 32 000 MW).
- Tertiærreserver: Tertiærreserver er reserver for regulering innen en frist på 15 minutter. Både forbrukere (industri) og produsenter kan delta i markedet.

- (100) Det er som regel operatøren av kraftverket som deltar som tilbyder av reservekraft (balanseansvarlig). Eidsiva er per i dag operatør for alle de felleseide kraftverkene i Oppland Energi, Opplandskraft, Vinstra kraftselskap, Øvre Otta og Rosten, og er balanseansvarlig for disse, med unntak for Oppland Energi, der selskapet selv har balanseansvaret.
- (101) Inntekter fra regulerkraft utgjør en svært liten del av inntektene fra et kraftverk. Dette gjelder særlig elvekraft med liten eller ingen regulerbarhet, og som dermed ikke deltar i denne delen av markedet. For E-CO og HPH samlet utgjorde inntekter fra balanser og reservekraft/systemtjenester [REDACTED] i 2018, hvor inntekter fra balanser er et kapasitetsmarked (betaling for å stille kapasitet til disposisjon for balanseformål, men uten at det nødvendigvis skjer en fysisk leveranse), mens inntekter fra reservekraft er inntekter fra fysiske leveranser. For EV og Oppland Energi utgjorde slike inntekter [REDACTED] av inntekter fra kraftsalg i 2018.
- (102) Tilsvarende kan en fra Statnetts regnskaper se at kostnader knyttet til kjøp av regulerkraft utgjorde MNOK 166 i 2017. Sett opp mot en spotverdi på produksjonen i Norge i 2017 på totalt NOK 40 mrd. utgjør regulerkraft dermed om lag 0,4 % av markedet. Regulerkraften (tertiær) utgjorde i volum i 2018 totalt 37,6 GWh (oppregulering) og 74,6 GWh nedregulering. Samlet produksjon i NO1 var i 2018 totalt 16 475 GWh. Til sammenlikning utgjorde ned- og oppregulering i NO5 hhv. 389,5 og 461,0 GWh og i NO2 hhv. 242,1 og 360,1 GWh. Tallene antyder derfor at behovene for regulering i stor grad dekkes i områder der produksjonen i større grad er regulerbar enn i NO1, da produksjonen i NO2 og NO5 i det alt vesentlige skjer ved regulerbare magasinkraftverk.

5.3.2 Nærmere om brukseierforeninger

- (103) De fleste av partenes verk på Østlandet inngår i lengre vannstrenger der det er flere kraftverk. Det største kraftproduserende vassdraget på Østlandet er Glomma- og Lågen-vassdraget med 48 produserende kraftverk, hvorav de nordligste inngår i NO3.
- (104) Vassdragsreguleringsloven har i §§ 23 og 24 bestemmelser om etablering av og deltakelse i brukseier- eller reguleringsforeninger. Etter § 23 er en brukseier-/reguleringsforening «en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av

³² Det er krav om at alle kraftverk med mer enn 10 MW produksjonskapasitet har turbinregulator for frekvensregulering.

en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering». Vassdragsreguleringsloven gir i utgangspunktet staten en fortrinnsrett til å foreta reguleringer, men dersom staten ikke benytter seg av denne retten vil en reguleringsforening (med vedtekter godkjent av Olje- og energidepartementet) ha fortrinnsretten til å få konsesjon (fremfor at konsesjon tildeles enkeltstående vannfalls-eiere).

- (105) Et sentralt formål med bestemmelsene om reguleringsforeninger er å samordne alle interessene i et vassdrag slik at vassdraget blir manøvrert på den måten som er mest optimalt for alle berørte interesser samlet sett. Som det fremgår av nevnte § 23 innebærer dette at vassdraget skal manøvreres på en slik måte at også samfunnsmessige interesser blir ivaretatt, herunder for eksempel god flomhåndtering. På denne bakgrunn er det reguleringsforeningen (og altså ikke den enkelte vannfallseier) som gis konsesjon i tilfeller hvor det iverksettes vassdragsreguleringer som kan påvirke vassdraget utover det enkelte vannfall. I konsesjonene inntas det rutinemessig et såkalt manøvreringsreglement som inneholder nærmere bestemmelser om eksempelvis høyeste og laveste regulerte vannstand, vannføring og vannslipping i forskjellige tidsperioder av døgnet og året mv. NVE har dessuten hjemmel til å følge opp reguleringsforeningenes manøvrering av vassdragene med spesifikke pålegg i beredskapssituasjoner og i forbindelse med flom. Ettersom reguleringsforeningene er forpliktet til å manøvrere vassdraget i tråd med slike pålegg og konsesjonsbestemmelser, er det begrenset mulighet for enkelte vannfallseiere/medlemmer til å optimalisere driften av vassdraget utelukkende ut fra sine individuelle interesser.
- (106) En stor del av E-COs og EVs vannkraftproduksjon utnytter vassdragsreguleringer som er iverksatt i medhold av konsesjoner som er gitt til slike reguleringsforeninger. De enkelte selskapene med eierskap til slik kraftproduksjon, er i samme utstrekning også medlem i de aktuelle reguleringsforeningene. Dette vil også gjelde etter at transaksjonen er gjennomført. Transaksjonen påvirker således ikke konsesjonene i vassdraget og det vil fortsatt være reguleringsforeningene som er konsesjonær etter de aktuelle konsesjonene, og disse må overholdes på samme måte som tidligere.
- (107) Både E-CO og EV er medlem i Glommens og Laagens Brukseierforening («GLB»).
- ³³ Det samme gjelder felleseide kraftselskaper som Oppland Energi, Opplandskraft, Øvre Otta DA og Vinstra Kraftselskap DA. Foreningens vedtekter er vedlagt (Vedlegg 9). Som det fremgår av vedtektenes § 14 er det krav om kvalifisert flertall for vedtektsendringer, og for noen typer vedtektsendringer kreves enstemmighet. Videre følger det av § 14 annet ledd, tredje punktum, at vedtektene ikke kan endres uten «Kongens approbasjon» - det vil i praksis si at Olje- og energidepartementet må godkjenne vedtektsendringer.

³³ Se GLBs nettsider for mer informasjon om foreningen: <http://glb.no/>.

- (108) For øvrig er E-CO også medlem i Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering³⁴ (som også omfatter verk i NO5, f.eks. kraftverkene Uste-Nes), mens Oppland Energi er medlem i Foreningen for Bægnavassdragets Regulering.³⁵

5.3.3 Det relevante markedet

5.3.3.1 Produktmarkedet - grossistmarkedet for elektrisk kraft

- (109) Partene har overlappende virksomhet innen produksjon og salg av elektrisk kraft. Partene selger kraften i all hovedsak på Elspot som er Nord Pools «day ahead» spotmarked. Eidsiva og Oppland Energi har også enkelte direkteavtaler med større industrielle kunder som redegjort for over. Partene har også mindre inntekter fra salg i Nord Pools intradagmarked og fra reservekraftmarkedene.
- (110) Melder legger til grunn at alt salg av kraft i de ulike delene av grossistmarkedene, dvs. over det ordinære spotmarkedet, intradagmarkedet, gjennom bilaterale avtaler og reservekraft mv. inngår i det samme produktmarkedet. Markedet for fremtidige leveranser, derivater etc. på Nasdaq OMX er rent finansielle markeder og innebærer ikke fysisk levering av kraft. Dette markedet inngår dermed ikke i produktmarkedet.
- (111) Bilaterale avtaler mellom kraftprodusenter og større kjøpere som industri eller aktører innen kraftsalg inngår i det relevante produktmarkedet. For både leverandør og kunde er det et alternativ å hhv. selge og kjøpe kraft på spotmarkedet (og ev. sikre posisjoner i det finansielle fremtidsmarkedet i den grad det er ønske om det). Videre innebærer bilaterale avtaler at et tilsvarende volum tas ut på både tilbuds- og etterspørselssiden fra spotmarkedet slik at prisdannelsen i spotmarkedet ikke påvirkes.
- (112) Melder mener videre det ikke er grunnlag for å holde intradagmarkedet eller reservekraft utenfor det relevante produktmarkedet. Intradagmarkedet fungerer hovedsakelig som en justeringsmekanisme for handler foretatt i det ordinære spotmarkedet («day ahead»), og det er de samme aktørene som deltar i markedet (dog kan en kjøper som har kjøpt for mye day ahead opptre som selger og motsatt). For reservekraft opptre Statnett som eneste kunde blant mange leverandører (dvs. som monopsonist). Tilbydere av reservekraft er imidlertid de samme kraftprodusentene, og tilbudet inngår som en integrert del av kraftproduksjonen. Som følger av avsnitt 5.3.1 over utgjør dessuten inntekter fra intradag og reservekraft [REDACTED] del av de samlede inntektene fra kraftproduksjonen, anslagsvis rundt [REDACTED].
- (113) Melder legger derfor til grunn at det er ett samlet grossistmarked for kraft. Det vises også til Europakommisjonens praksis der det ikke er funnet grunn til å dele markedet for produksjon og grossistsalg av kraft i ulike delmarkeder, se blant annet sak COMP/M. 5224 EDF/British Energy, premiss 10-19.

³⁴ Melder er ikke kjent med at foreningen har noen nettsider.

³⁵ Mer informasjon på foreningens nettsider: <http://www.begna.no/>.

5.3.3.2 *Det geografiske markedet - ett nordisk marked for elektrisk kraft*

- (114) Begge parter er aktive innen produksjon og salg av kraft på Østlandet (NO1) gjennom egne kraftverk, felleseide kraftverk og gjennom andeler i kraftverk operert av tredjeparter.
- (115) E-CO har også en betydelig produksjon ved kraftverk som tilhører prisområde NO5 (Vestlandet). EV eller partenes felles eide selskaper har ingen produksjon i NO5.
- (116) De felles eide selskapene Opplandskraft og Oppland Energi har også produksjon som tilhører prisområde NO3 (Trøndelag), i tillegg til Eidsivas eierandel (12 %) i Kraftverkene i Orkla DA (KVO). Eidsiva er operatør for alle de felles eide og egneide verkene i NO3 (men ikke for KVO).
- (117) Kraften omsettes og priser settes i all hovedsak i den nordiske kraftbørsens «day ahead»-marked. I dette markedet anmelder produsenter og leverandører tilbud time for time kommende døgn og kjøpere av kraft og eventuelle mellommenn anmelder etterspørsel. Det nordiske kraftmarkedet er delt opp i ulike prisområder fastsatt av de enkelte systemansvarlige/TSOene (i Norge; Statnett). Tilbud og etterspørsel anmeldes i de prisområder hhv. produksjon og forbruk skjer. Det er betydelig overføringskapasitet mellom flere av de tilgrensende prisområdene i det nordiske kraftmarkedet. Dette innebærer at kraft kan flyte gjennom flere prisområder. F.eks. strømmer det i vintermånedene typisk kraft fra prisområdene NO2 og NO5 til NO1 (Østlandet) og fra NO1 til SE3 i Sverige. Fra SE3 kan kraften flyte videre sørover til Danmark (DK1) og Syd-Sverige (SE4).
- (118) Basert på anmeldt tilbud og etterspørsel i de enkelte prisområdene time for time kommende døgn samt tilgjengelig overføringskapasitet mellom prisområdene, fastsetter Nord Pool priser for hvert enkelt prisområde. Overføringskapasiteten utnyttes ved fastsettelse av priser, slik at prisen blir den samme i to prisområder med mindre den tilgjengelige overføringskapasiteten mellom områdene er fullt utnyttet. Overføringskapasiteten innebærer (jf. avsnittet over) at kraft produsert og anmeldt i et prisområde ofte forbrukes i et annet. Ved fullt utnyttet overføringskapasitet og prisforskjeller mellom tilgrensende prisområder betaler kjøper kraftprisen i sitt prisområde, mens selger mottar kraftprisen i sitt område. Når det er prisdifferanse mellom områder (når overføringskapasiteten er fullt utnyttet) tilfaller denne differansen systemansvarlig (Statnett), slik at en produsent alltid mottar den prisen som fastsettes i det prisområdet produksjonen anmeldes, mens en kraftkjøper alltid betaler prisen som fastsettes i det området kraften tas ut.
- (119) Markedets organisering og den tilgjengelige overføringskapasiteten innebærer at de ulike prisområdene er knyttet sammen. Produksjon og forbruk er ikke isolert i de ulike prisområdene, slik at prisdannelsen skjer på bakgrunn av forbruk og produksjon på tvers av det nordiske kraftmarkedet. Dette medfører at det er små forskjeller i de gjennomsnittlige prisene i de ulike prisområdene. Tabellen under viser gjennomsnittlig Elspotpris for de prisområdene partene har overlappende virksomhet samt tilgrensende områder for perioden 2017-27. mars 2019.

01.01.2017-27.03.2019	Gjennomsnitt EUR/MWh	Differanse NO1
SYS ³⁶	37,82	0,5 %
NO1	37,63	-
NO2	37,34	-0,8 %
NO3	37,86	0,6 %
NO5	37,26	-1,0 %
SE3	38,87	3,3 %
DK1	37,65	0,0 %

Tabell 7: Gjennomsnittlig pris Nord Pool Elspot, kilde Nord Pool

- (120) Tabellen viser at der er små differanser mellom prisområdene og mot systemprisen. Med utgangspunkt i NO1, der partene har overlappende produksjon er prisdifferansen til omkringliggende prisområder 1 % eller mindre, med unntak for SE3, der den er noe høyere (3,3 %).
- (121) Partene har overlappende produksjon i NO1. På grunn av stor overføringskapasitet og stor avhengighet av tilførsel av kraft fra omkringliggende områder er NO1 et område der prisen normalt henger sammen med de tilgrensende områdene.
- (122) Produksjonen av elektrisk kraft i NO1 var i 2018 18,3 TWh, mens forbruket var om lag det dobbelte; 36,5 TWh. Overføringskapasiteten mellom NO1 og tilgrensende områder fastsettes av systemansvarlig basert på linjenes kapasitet, eventuelle utfall på grunn av feil vedlikehold og avsettelse av kapasitet for å ivareta et robust kraftsystem. Maksimal overføringskapasitet til NO1 er fra NO2 3500 MW, fra NO5 3900 MW og fra SE3 ca. 2000 MW. Det er satt et øvre importtak til NO1 på 6850 MW. Maksimal importkapasitet har stort sett vært tilgjengelig gjennom vinteren 2019 etter retting av feil som reduserte kapasiteten i 2017 og 2018, særlig vinteren 2017. Til sammenlikning er samlet teknisk produksjonskapasitet i NO1 ca. 3580 MW. Faktisk produksjonskapasitet i NO1 er imidlertid normalt lavere, da produksjonskapasiteten ved elvekraftverk avhenger av vannføringen i vassdraget slik at faktisk tilgjengelig produksjonskapasitet normalt er mindre enn installert kapasitet. I vinterhalvåret er faktisk produksjonskapasitet i NO1 normalt ca. 2500 MW.
- (123) NO1 henger dermed normalt sammen med de omkringliggende prisområdene og har normalt samme pris som disse. Tabellen under viser prosentandel av tiden NO1 henger sammen med omkringliggende prisområder.

	2017-2018		2019 tom 27.03	
	Ant. timer	Andel	Ant. timer	Andel
Totalt	17 520		2 064	
NO1=SYS	1 739	9,9 %	135	6,5 %
NO1=NO2	16 212	92,5 %	1 972	95,5 %

³⁶ SYS er systempris som er beregnet på bakgrunn av aggregerte tilbuds- og etterspørselskurver i hele Elspotområdet uten hensyn til overføringskapasitet mellom prisområdene (men tatt hensyn til overføringskapasitet til områder utenfor Elspotområdet). Dette er dermed en teoretisk pris.

NO1=NO3	10 973	62,6 %	1 120	54,3 %
NO1=NO5	15 773	90,0 %	2 010	97,4 %
NO1=SE3	11 241	64,2 %	1 332	64,5 %
NO1=NO2=NO5	15 245	87,0 %	1 960	95,0 %
NO1=NO2 el. NO5	16 740	95,5 %	2 022	98,0 %
NO1 bare = NO5	97	0,6 %	1	0,0 %
NO1 bare = NO2	660	3,8 %	0	0,0 %
NO1 < SE3, > NO2/5	179	1,0 %	0	0,0 %
NO1≠alle naboområder	179	1,0 %	0	0,0 %
NO1 > alle nabo	0		0	0,0 %
NO1 < alle nabo	0		0	0,0 %
NO2=DK1	8 136	46,4 %	728	35,3 %

Tabell 8: Sammenlikning av priser i ulike prisområder, kilde: Nord Pool

- (124) Som det følger av tabellen over har NO1 samme pris som NO2 og/eller NO5 95,5 % av tiden i 2017 og 2018 og hele 98 % av tiden vinteren 2019. De tre prisene hadde lik pris 87 % av tiden i 2017 og 2018 og 95 % av tiden vinteren 2019. NO1 har også samme pris som SE3 ca. 2/3 av tiden. NO1 hadde ulik pris alle omkringliggende områder 1 % av tiden i 2017 og 2018 (til sammen 179 timer). Vinteren 2019 har NO1 ikke ved noe tilfelle hatt ulik pris alle omkringliggende prisområder. I de få timene NO1 har hatt ulik pris alle omkringliggende områder i 2017 og 2018 har prisen i NO1 alltid ligget under SE3 og over NO2 og NO5. Dette betyr at NO1 i disse timene var transittområde hvor kraft har kommet inn fra NO2 og NO5 på den ene siden og gått ut til SE3 på den andre.
- (125) På denne bakgrunnen er det melderens oppfatning at det geografiske markedet må avgrenses til Norden, og at det under ingen omstendighet er grunnlag for å avgrense et snevrere geografisk marked enn et marked bestående av NO1, NO2 og NO5.
- (126) Partene viser i denne sammenhengen også til en dom fra finske Högsta förvaltningsdomstolen, som i 2010 behandlet en avgjørelse fra finske konkurransemyndigheter i sak som gjaldt foretakssammenslutning mellom Fortum og E.ONs finske virksomhet.³⁷ Konkurransemyndighetene hadde lagt til grunn at Finland utgjorde et eget marked og dermed grepet inn mot foretakssammenslutningen. Domstolen kom - i likhet med Markedsdomstolen i første instans - imidlertid til at det ikke var grunnlag for å avgrense et separat finsk marked. Domstolen la vekt på at handel skjer i et nordisk marked (Elspot). Selv om det var begrensninger i overføringskapasiteten til Sverige la domstolen vekt på at prisen var den samme i Finland og Sverige om lag 90 % av tiden og at prisdifferansen i den relevante perioden (2001-2005) i gjennomsnitt var under 1 %. Videre ble det lagt vekt på at situasjoner med flaskehalser ikke er tilstrekkelig forutsigbare til at de kan utnyttes til økonomisk vinning.
- (127) Partene har også aktivitet i NO3 (Trøndelag) gjennom felleseide verk og EVs 12 % andel i KVO. Ettersom overføringskapasiteten mellom NO3 og NO1 er svært begrenset vil det i

³⁷ Dommen er kun tilgjengelig på finsk, men et kort sammendrag finnes her: <http://lexuniversal.com/en/news/12587>.

tilfelle Konkurransetilsynet ser på snevrere markeder enn Norden sannsynligvis ikke være grunnlag for å inkludere NO3 i et marked bestående av NO1, NO2 og NO5.

- (128) Som det fremgår over mener melder at det ikke er grunnlag for å avgrense segmenter innenfor markedet for produksjon og grossistsalg av elektrisk kraft; også i tråd med Kommisjonens praksis. Tilsvarende er melder av den oppfatning at det i eventuelle segmenter for intradaghandel og reservekraft ikke er grunnlag for å avgrense noe snevrere geografisk marked. Intradaghandel benytter også tilgjengelig overføringskapasitet mellom prisområdene. Videre er det av systemansvarlig avsatt overføringskapasitet til reserveformål, med den konsekvensen at reservemarkedene kan betjenes av aktører utenfor det aktuelle prisområdet reguleringsbehovet oppstår, også i de periodene overføringskapasiteten er fullt utnyttet. Dette er særlig aktuelt for NO1 med en betydelig andel av elvekraftverk som er lite egnet for reservekraft, mens NO2 og NO5 i betydelig større grad har magasinkraftverk med fleksibel produksjon.

5.3.3.3 Markedsstruktur og konkurransemessige virkninger

- (129) Det nordiske kraftmarkedet består av en håndfull store aktører og en lang rekke mindre aktører. De største aktørene i markedet er norske Statkraft, svenske Vattenfall, som også har produksjon i Danmark, Fortum med betydelig produksjon i Finland og Sverige, E.ON med betydelig produksjon i Sverige og danske Ørsted (tidligere Dong). Melder har ikke presise tall for disse aktørenes markedsandeler, men anslår at de til sammen har om lag 55 % av det nordiske markedet.
- (130) Melder har ikke presise tall for partenes markedsandel i det nordiske kraftmarkedet. Basert på NVEs kraftverksoversikt³⁸ er partenes samlede midlere årsproduksjon³⁹ totalt 18,9 TWh (E-CO: 11,9 TWh, EV 7,0 TWh).⁴⁰ Dette utgjør 13,9 % av all vannkraftproduksjon i Norge (totalt 136,3 TWh) og 13,3 % medregnet vindkraftproduksjon (141,7 TWh). I 2018 utgjorde samlet produksjon i Norge totalt 36,7 % av samlet produksjon i Norden. Dette tilsier at partenes markedsandel i det nordiske kraftmarkedet er i størrelsesorden 5-6 %. En slik markedsandel gir ikke grunnlag for utøvelse av noen form for markedsrett. Foretaks-sammenslutning 2 har derfor ingen konkurransebegrensende virkninger.
- (131) Partene har også moderate markedsandeler i et eventuelt marked bestående av NO1, NO2 og NO5. Partene har beregnet produksjonsandeler for de største aktørene basert på NVEs kraftverksoversikt.

³⁸ Kraftverksoversikten kan lastes ned fra NVEs nettsider: <https://www.nve.no/energiforsyning-og-konsesjon/vannkraft/vannkraftdatabase/>.

³⁹ Midlere årsproduksjon beregnes av NVE på bakgrunn av historiske data om tilsig av vann. Gjeldende tall er basert på tilsigsperioden 1981-2010.

⁴⁰ Tallene i NVEs statistikk er basert på oppgitt «hovedeier», som normalt tilsvarer operatør av kraftverkene. For partenes felles eide kraftverk der EV er operatør vil derfor EV tilskrives all produksjon, selv om EV er minoritetseier.

NO1/2/5 - Etter "hovedeier"	Midlere produksjon	Prod.andel vannkraft	Prod.andel m vindkraft	Installert effekt	Effekt-andel
STATKRAFT ENERGI AS	22 327	23,9 %	23,3 %	6 078	26,8 %
E-CO ENERGI AS	11 873	12,7 %	12,4 %	2 997	13,2 %
NORSK HYDRO RJUKAN NÆRINGSPARK	9 107	9,8 %	9,5 %	1 915	8,4 %
SIRA KVINA KRAFTSELSKAP	7 108	7,6 %	7,4 %	1 758	7,7 %
BKK PRODUKSJON AS	6 316	6,8 %	6,6 %	1 496	6,6 %
EIDSIVA VANNKRAFT AS	6 230	6,7 %	6,5 %	1 509	6,6 %
AGDER ENERGI VANNKRAFT AS	5 371	5,8 %	5,6 %	1 061	4,7 %
LYSE PRODUKSJON AS	3 713	4,0 %	3,9 %	831	3,7 %
SKAGERAK KRAFT AS	2 830	3,0 %	2,9 %	703	3,1 %
OTRA KRAFT DA	2 456	2,6 %	2,6 %	744	3,3 %
GLITRE ENERGI PRODUKSJON AS	2 062	2,2 %	2,1 %	402	1,8 %
Aktieselskabet Saudefaldene	1 860	2,0 %	1,9 %	367	1,6 %
ØSTFOLD ENERGI AS	1 739	1,9 %	1,8 %	389	1,7 %
SUNNHORDLAND KRAFTLAG AS	1 602	1,7 %	1,7 %	459	2,0 %
Andre	8 760	9,4 %		2 007	8,8 %
Totalt	93 354			22 715	
Vindkraft	2 654				
Totalt med vindkraft	96 007				

Tabell 9: Midlere produksjon og installert effekt etter «hovedeier» (operatør), NO1, NO2 og NO5,

Kilde: NVE

- (132) Den klart største aktøren i området NO1, NO2 og NO5 er Statkraft, med en produksjonsandel på 23,3 %. I tillegg har Statkraft en kontrollerende eierposisjon i Skagerak (3 %), og har betydelige eierandeler i Sira Kvina, BKK og Agder Energi. Partenes samlede produksjonsandel er 18,9 % (medregnet vindkraftproduksjon). Produksjonsandelen, om en kun ser på vannkraftproduksjon, er til sammen 19,4 % og andelen installert effekt er 19,8 %.
- (133) Partene vil ikke være i en posisjon der en kan utøve markedsrett etter foretakssammenslutningen i et eventuelt marked bestående av NO1, NO2 og NO5. Partene tilbyr den produserte kraften i Elspotmarkedet, der partene verken hver for seg eller samlet har mulighet til å påvirke prisen. Forsøk på strategisk tilpasning vil blant annet hindres av partenes begrensede markedsandel, flere konkurrenter og betydelig handelskapasitet til Danmark (DK1), Sverige (SE3) og Nederland. Handelskapasiteten vil videre øke betydelig i løpet av 2020 og 2021 når to nye kraftkabler fra NO2 til hhv. Tyskland (NordLink) og Storbritannia (North Sea Link) settes i drift. Videre vil feilede forsøk på å påvirke prisen (som følge av at en på tidspunktet for anmelding av kraft ikke har mulighet til å forutsi situasjoner med flaskehalser med sikkerhet), f.eks. ved å holde tilbake vann fra magasinkraftverk, lede til tap ved at en ikke produserer når prisen i markedet er større enn den beregnede verdien av vannet (vannverdi).
- (134) Foretakssammenslutning 2 har derfor ingen konkurransebegrensende virkninger i et eventuelt marked for produksjon og grossistsalg av kraft bestående av Sør-Norge (NO1, NO2 og NO5).

- (135) Som det følger av drøftingen i avsnitt 5.3.3.2 over er det melderers vurdering at det ikke er grunnlag for å avgrense et separat geografisk marked for NO1. I det følgende vil det likevel gis informasjon om markedsstruktur i NO1 og hvorfor det ikke vil være mulig for partene å utøve markedsrett i et eventuelt NO1-marked.
- (136) Melder har for NO1 beregnet produksjonsandeler innen vannkraft, både etter «hovedeier» basert på NVEs kraftverksoversikt og etter eierandeler.

	Midlere årsproduksjon				Installert effekt			
	Etter eierfordeling			Etter operatør	Etter eierfordeling			Etter operatør
	Samlet	Direkte	Indirekte		Samlet	Direkte	Indirekte	
E-CO	36,3 %	26,1 %	10,1 %	25,3 %	36,2 %	24,0 %	12,3 %	21,7 %
Eidsiva	17,9 %	10,1 %	7,8 %	37,4 %	20,1 %	11,0 %	9,1 %	42,0 %
Glitre	13,1 %	12,9 %	0,2 %	14,4 %	11,8 %	11,5 %	0,2 %	13,2 %
Akershus	10,5 %	6,6 %	3,9 %	6,6 %	9,9 %	6,3 %	3,6 %	6,3 %
Skagerak	5,4 %			5,0 %	5,5 %			5,1 %
Orkla	3,3 %			1,6 %	2,6 %			1,5 %
Statkraft	3,3 %			1,4 %	3,6 %			1,6 %
Svartisen	1,8 %			-	1,5 %			-
Ringerikskraft	1,2 %			0,7 %	1,3 %			0,9 %
Østfold	0,3 %			0,3 %	0,3 %			0,3 %
Andre	7,0 %			7,2 %	7,2 %			7,4 %
Total (vannkraft)	16 665			16 665	3 591			3 591
E-CO+Eidsiva	54,2 %			62,7 %	56,3 %			63,8 %

Tabell 10: Midlere produksjon og installert effekt NO1 etter eierandel og «hovedeier» (operatør), NO1, Kilde: NVE, partene, offentlige kilder

- (137) Som det fremgår av tabellen over har partene større produksjonsandel og andel installert effekt etter operatørskap enn etter eierandeler. Dette skyldes at partene er operatør for flere verk med tredjeparts minoritetseiere, f.eks. Opplandskraft der Akershus Energi har en eierandel på 25 %, men som opereres av EV. EV har derfor betydelig større andeler av produksjon og installert effekt regnet etter operatørskap enn etter eierskap, da Eidsiva er operatør for alle felleseide verk med E-CO. Tilsvarende har E-CO høyere andeler etter eierskap enn etter operatørskap. Partene har til sammen en andel på ca. 55 % etter eierandeler i verk i NO1 og ca. 63 % etter operatørskap.
- (138) Andeler av produksjon og installert effekt i NO1 er ikke representative for partenes markedsposisjon i NO1. Som redegjort for over utgjør produksjon i NO1 om lag halvparten av forbruket i prisområdet, og installert overføringskapasitet til NO1 er vesentlig større enn produksjonskapasiteten. Den høye overføringskapasiteten inn til NO1 medfører at partene svært sjelden er marginal produsent og derfor har mulighet til å påvirke prisen. NO1 hadde isolert pris kun 1,0 % av tiden i 2017 og 2018, og har ikke vært dette ved noe tilfelle i 2019 (per 27. mars). Dvs. at NO1 i 99 % av tiden har lik pris med minst ett tilgrensende prisområde i 2017 og 2018, og at det alltid har vært slik i 2019 (per 27. mars). Den betydelige overføringskapasiteten til NO2 og NO5 innebærer at denne sjelden er fullt utnyttet og at NO1 dermed som regel har lik pris med ett eller begge av disse prisområdene (95,5 % av tiden i 2017 og 2018, 98 % av tiden så langt i 2019).

- (139) Produksjonen i NO1 utgjorde om lag 37 % av samlet tilgang av kraft i prisområdet i 2018. Overføring av kraft fra NO2 og NO5 utgjør over 50 % av tilgangen, mens overføring fra SE3 utgjorde 4,4 %. I 2018 ble 83 % av den tilgjengelige kraften (dvs. produsert i eller overført til NO1) forbrukt i NO1, mens 15 % ble overført til SE3. Overføring til andre prisområder var ubetydelig.

NO1 – Tilgang	GWh	Andel
NO2 > NO1	10 739	24,5 %
NO5 > NO1	14 469	33,0 %
NO3 > NO1	201	0,5 %
SE3 > NO1	1 911	4,4 %
NO1 produksjon, E-CO	5 981	13,7 %
NO1 produksjon, Eidsiva	2 949	6,7 %
NO1 produksjon, øvrige	7 546	17,2 %
Totalt	43 796	100 %

Tabell 11: NO1, tilgang til kraft fra produksjon og overføring fra tilgrensende prisområder 2018, kilde: Nord Pool; fordeling til av produksjon til E-CO og EV basert på eierandeler av produksjon (tabell 10)

NO1 – Disponering	GWh	Andel
NO1 > NO2	547	1,2 %
NO1 > NO5	52	0,1 %
NO1 > NO3	469	1,1 %
NO1 > SE3	6 575	14,9 %
NO1 konsum	36 595	82,7 %
Totalt	44 238	100 %

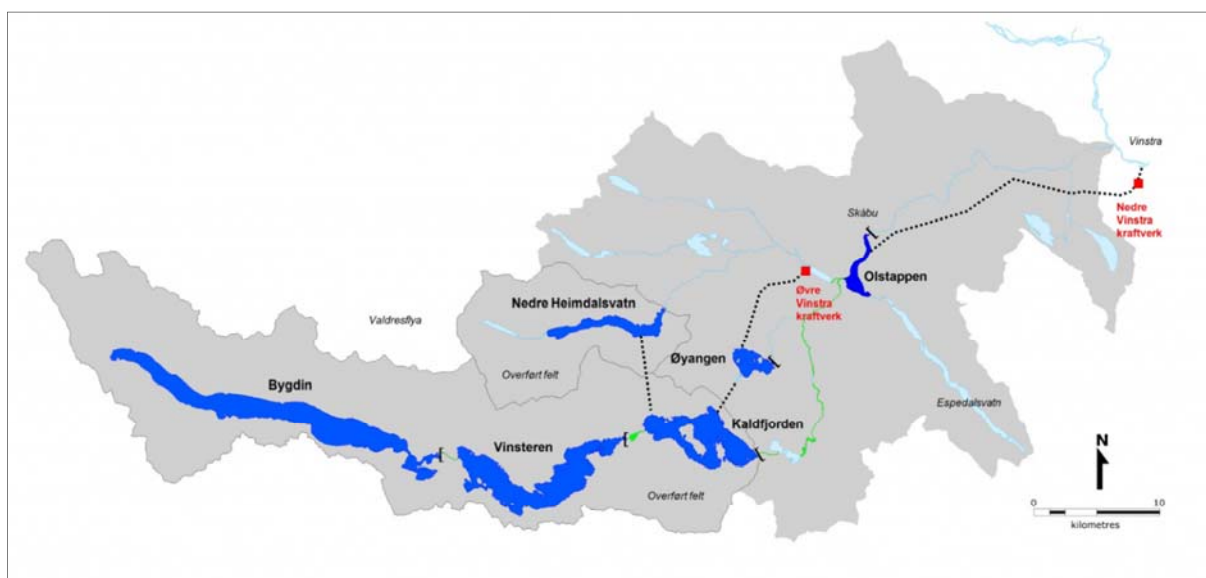
Tabell 12: NO1, disponering av tilført kraft til NO1 2018 kilde: Nord Pool

- (140) Det følger av tabell 11 at partenes produksjon i NO1 etter eierandel utgjorde om lag 20,4 % av kraften tilført NO1 i 2018.⁴¹ Melder mener dette gir det beste uttrykket for partenes samlede markedsandel i NO1 etter gjennomføring av transaksjonen.
- (141) Det er uansett flere forhold som medfører at partene ikke har mulighet til å utøve markedsrett eller tilpasse seg strategisk for å øke priser i et eventuelt NO1-marked etter gjennomføring av foretakssammenslutningen.
- (142) For det første gjør den betydelige overføringskapasiteten inn til NO1 at det normalt ikke er flaskehals mellom NO1 og minst ett av de omkringliggende prisområdene. Forsøk på å redusere produksjonen for å øke prisene vil derfor ikke ha tilsiktet effekt, men lede til at tilsvarende mengde kraft overføres fra tilgrensende prisområder.
- (143) For det andre er andelen av tiden der det er flaskehalser inn til NO1 fra omkringliggende prisområder svært liten (og ingen i 2019 per 27. mars) og uforutsigbar for aktørene.

⁴¹ Merk at dette ikke inkluderer E-COs andel av produksjonen i NO5 som vil utgjøre en andel av kraften overført fra NO5 til NO1. E-CO har en andel på 25,8 % av midlere produksjon i NO5 (etter operatør).

Aktørene blir ikke kjent med flaskehalssituasjoner før etter produksjon er anmeldt til Elspotmarkedet. Det innebærer at partene ikke er kjent med når flaskehalssituasjoner vil oppstå. Forsøk på å forutsi flaskehalser vil derfor være svært usikre, noe som medfører at forsøk på å utnytte mulige situasjoner med flaskehalser vil være risikable, da slike forsøk vil innebære et økonomisk tap dersom en tar feil i sine antakelser.

- (144) For det tredje er partenes produksjon i NO1 i betydelig grad elvekraftverk. Elvekraftverkene har enten ingen eller en svært begrenset mulighet til å magasinere vann. Det medfører at elvekraftverkene i det vesentlige må produsere i tråd med vannføringen i vassdraget. Det er derfor liten eller ingen mulighet til å tilpasse produksjonen til kort-siktige svingninger i prisene.
- (145) For det fjerde inngår de aller fleste vannkraftverkene i NO1 i lengre vannstrenger regulert av brukseierforeninger. Gjennom brukseierforeningene er en pålagt å kjøre kraftverkene ut fra en optimal vannføring for vannstrengen sett som helhet. Det medfører at et magasin-kraftverk i øvre deler av vannstrengen ikke kan kjøre kraftverket uavhengig av påfølgende kraftverk i vassdraget. Dette reduserer muligheten for å forsøke å gjøre strategiske tilpasninger i kjøringen også av magasin-kraftverkene i NO1. Som et eksempel er den totale reguleringsgraden i Glomma og Lågenvassdraget på 16 %, dvs. at 16 % av det samlede tilsiget på årsbasis kan magasineres, mens Mjøsa, det største magasinet i vassdraget, har en lokal reguleringsgrad på 8 %. Videre er flere av magasin-kraftverkene knyttet til kompliserte tilførselssystemer som medfører begrensninger i muligheten til å gjøre større kortsiktige svingninger av produksjonen. Dette gjelder for eksempel kraftverkene Øvre og Nedre Vinstra der et system med reguleringsmagasiner medfører at svingninger i produksjonen må planlegges, f.eks. har inntaksmagasinet til Nedre Vinstra (Olstappen) en lokal reguleringsgrad på 10 %.

Figur 2: Øvre og Nedre Vinstra kraftverk og reguleringsmagasiner. Kilde: <http://glb.no/reguleringer/bygdin-2/>

- (146) Det er derfor ingen mulighet for å utøve markedsrett eller tilpasse seg strategisk i et eventuelt NO1-marked.
- (147) Partene har også felles eide kraftverk i NO3 (Trøndelag) gjennom Opplandskraft og Oppland Energi. I tillegg har EV en eierandel på 12 % i KVO. De felles eide kraftverkene i NO3 utgjør 3,9 % av midlere årsproduksjon og 4,5 % av installert kapasitet i NO3. KVO utgjør totalt ca. 7 % av midlere produksjon og installert kapasitet i NO3. EVs andel på 12 % i KVO utgjør dermed ca. 0,8 %. Partene vil verken før eller etter foretakssammenslutningen være i en posisjon der en vil kunne utøve markedsrett i et eventuelt NO3-marked.

5.3.3.4 Etableringsmuligheter

- (148) Bygging av nye vind- eller vannkraftverk med en størrelse av betydning krever en omfattende konsesjonsbehandling og er kapitalkrevende. En ser likevel at det er mange igangsatte og planlagte utbygginger og at dette vil fortsette der investorer vurderer utbygging som lønnsomt.
- (149) Investeringer i ny kraftproduksjon skjer både i regi av etablerte aktører og nye aktører og investorer. Et eksempel er Raskiftet vindkraftverk åpnet 2018 der Stadtwerke München eier en andel på 60 % og EV 20 %. Melder legger til grunn at utbygging fortsatt vil pågå i overskuelig fremtid og at dette vil øke tilførselen av kraft til det nordiske kraftmarkedet.
- (150) For å handle kraft på Nord Pools Elspotmarked kreves en aktøravtale eller at man lar seg representere av et medlem på Nord Pool som har aktøravtale. For å kvalifisere for aktøravtale må man også inngå avtale om balanseansvar med Statnett, eller la balanseansvaret ivaretas av en tredjepart som har avtale med Statnett.
- (151) Det er adgang til å handle elkraft bilateralt utenfor Nord Pool sin markeds plass. Det er et krav for å levere fysisk elkraft inn på nettet at man har avtale med Statnett om balanseansvar, eller lar balanseansvaret ivaretas av en tredjepart som har avtale med Statnett.
- (152) Flere selskaper uten egen produksjonskapasitet har de senere år bygget seg opp til å ha en betydelig posisjon innen engrosmarkedet for elkraft i Norden. Eksempler er Axpo Trading AG⁴² og Equinor/Danske Commodities AS.⁴³ Slik etablering er med på å fremme konkurransen og transparensen i engrosmarkedet for kraft.

5.3.3.5 Oppsummert: Ingen konkurransebegrensende virkninger i grossistmarkedet for elektrisk kraft

- (153) Partene har overlappende virksomhet innen produksjon og grossistsalg av elektrisk kraft. Markedet har en nordisk utstrekning. Kraften omsettes i all hovedsak over den nordiske kraftbørsens «day ahead»-marked Elspot, og overføringskapasitet mellom de ulike områdene gjør at prisdannelsen ikke skjer uavhengig i de ulike prisområdene. Melder

⁴² Se informasjon om virksomheten her: <https://www.axpo.com/axpo/no/no/home.html>.

⁴³ Selskapet ble kjøpt av Equinor i februar 2019. Se informasjon om virksomheten her: <https://danskecommodities.com/trading/power-trading/>.

mener at det uansett ikke er grunnlag for å se på et marked med snevrere geografisk avgrensning enn prisområdene i Sør-Norge (NO1, NO2 og NO5).

- (154) Partenes samlede markedsandel i det nordiske kraftmarkedet er begrenset (ca. 5-6 %), og det er flere store aktører i markedet, som Statkraft, Fortum, Vattenfall, E.ON og Ørsted. Også i et eventuelt marked bestående av NO1, NO2 og NO5 vil partene ha en begrenset andel av produksjon og produksjonskapasitet på i underkant av 20 %. Partene vil verken hver for seg eller samlet være i en posisjon til lønnsomt å tilpasse seg strategisk for å utøve markedsrett og påvirke prisene til partenes fordel.
- (155) Selv om en skulle se på konkurransesituasjonen i NO1 isolert vil partene ikke være i posisjon til å utøve markedsrett, til tross for at partenes samlede andel av produksjonen og produksjonskapasiteten i NO1 er ca. 55 % (etter eierandeler) og 63 % (etter operatørskap). Dette skyldes at det er svært betydelig overføringskapasitet mellom NO1 og de tilgrensende prisområdene NO2, NO5 og SE3 der importkapasiteten langt overgår den faktiske produksjonskapasiteten i NO1, noe som medfører at det svært sjeldent er isolert pris og flaskehalser inn til NO1. Forsøk på strategisk tilpasning vil derfor medføre at kraft tilflyter fra andre prisområder, snarere enn å presse prisen opp i NO1. Partenes kraftproduksjon i NO1 er dessuten i stor utstrekning elvekraftverk med liten eller ingen magasinkapasitet og som produserer kraft i tråd med vannføringen i vassdraget. Dette reduserer uansett muligheten til å gjøre strategiske tilpasninger i produksjonen.

6. De involverte foretakenes viktigste kunder, konkurrenter og leverandører i grossistmarkedet for elektrisk kraft

6.1 Partenes viktigste konkurrenter

- (156) Partenes viktigste konkurrenter i det nordiske markedet for elektrisk kraft er følgende:
- Statkraft
 - Fortum
 - Vattenfall
 - E.ON
 - Ørsted (tidl. Dong)
- (157) I et eventuelt grossistmarked for elektrisk kraft avgrenset til Sør-Norge (NO1, NO2 og NO5) er de viktigste konkurrentene som følger:
- Statkraft (inkl. Skagerak)
 - Norsk Hydro
 - BKK
 - Agder Energi
 - Lyse

6.2 Partenes viktigste kunder

- (158) EVs viktigste kunder er:
- Borregaard (bilateral avtale om kraftsalg)

- Opplandskraft (operatør)
- Oppland Energi AS (operatør)
- Nedre Otta DA (operatør)
- GLB (operatør)
- Nord Pool (Nord Pool er sentral motpart ved handel på Elspot, dvs. at kunden ikke er identifiserbar for kraftprodusent).

(159) E-COs viktigste kunder er:

- Hafslund Strøm AS / Fortum Hedging (bilateral avtale)
- Nord Pool (Nord Pool er sentral motpart ved handel på Elspot, dvs. at kunden ikke er identifiserbar for kraftprodusent).

6.3 Partenes viktigste leverandører

(160) EVs viktigste leverandører er:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]

(161) E-COs viktigste leverandører er:

- Leverandører innen IKT, infrastruktur, software og overvåking av data: [REDACTED],
- Leverandører knyttet kraftverkrelatert bistand: [REDACTED].

7. Effektivitetsgevinster

(162) Det er forventet betydelige effektivitetsgevinster innen nettvirksomheten. Disse anslås til [REDACTED] av de påvirkbare kostnader i det minste selskapet og oppnås gjennom [REDACTED] mv. Økonomisk utgjør dette mellom [REDACTED] per år.

(163) Det også er anslått effektivitetsgevinster også innen partenes kraftproduksjon. Hafslund E-CO anslår realiserbare kostnadsgevinster på kort sikt til å være anslagsvis [REDACTED] av påvirkbare kostnader i det minste selskapet (EV). Dette tilsvarer [REDACTED] per år, eller [REDACTED] per produsert kWh. Gevinstene er i hovedsak knyttet til [REDACTED]. På lengre sikt vil større og sterkere fagmiljøer også øke verdiskapningen gjennom bedre beslutninger om vedlikehold, rehabiliteringer og nye investeringer.

8. Andre opplysninger

(164) Transaksjonen er ikke meldepliktig eller frivillig meldt til konkurransemyndighetene i noen andre jurisdiksjoner.

(165) Opplysningene i meldingen er i stor grad basert på offentlig tilgjengelige data fra NVE og Nord Pool. Vedlagt meldingen følger to regneark med de data som er benyttet og de beregninger som er gjort.

- Datavedlegg 1: Informasjon om kraftverk, produksjonsandeler, eierandeler mv.
- Datavedlegg 2: Informasjon om priser, overføringskapasitet, produksjon mv.

9. Offentlighet

Forretningshemmeligheter som skal unntas offentlighet jf. fvl. 13 første ledd nr. 2 er markert med grønn bakgrunn i meldingen. Det bes videre om at Vedlegg 1 og 2 - Transaksjonsavtalen med vedlegg og transaksjonsplan - unntas offentlighet i sin helhet. Årsberetninger for 2018 som ikke er behandlet på generalforsamling bes også unntatt offentlighet inntil endelig versjon foreligger. Dette gjelder vedlegg 5, 6 og 7. Begrunnelse for unntak følger av Vedlegg 10 til meldingen.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Thommessen AS

Eivind J. Vesterkjær
Advokat

Advokatfirmaet BAHR DA

Harald Kloumann Selte
Seniorøkonom